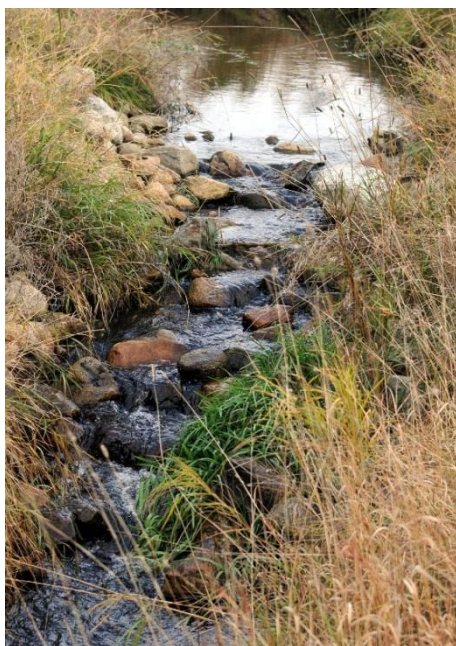

2013–2015

TARKKA!

Loppuraportti, hanke 19837

Sisällysluettelo

1	Toteuttajan tiedot.....	2
2	Hankkeen nimi ja tunnus	2
3	Hanketiedot	3
3.1	Hankkeen tausta	3
3.2	Hankkeen tavoitteet	4
3.2.1	Onnistuneet omistajanvaihdokset	5
3.2.2	Positiiviset ympäristövaikutukset	5
3.2.3	Paikallisesta yhteistyöstä uutta voimaa	6
3.2.4	Tiedotus, viestintä ja julkisuuskuva	6
3.2.5	Hankkeen tavoitteet jatkoajalla	6
3.3	Toteutuksen organisaatio	7
3.3.1	Ohjausryhmä	8
3.3.2	Henkilöstö hankkeen toteutusaikana	9
3.4	Kustannusarvio ja rahoitussuunnitelma	10
3.5	Yhteistyökumppanit	11
4	Kehittämishankkeen toimenpiteet ja tulokset	12
4.1	Toimenpiteet	12
4.1.1	Toimenpiteet vuosittain	15
4.2	Tulokset	19
4.3	Kustannusten ja rahoituksen toteutuminen	21
4.4	Tiedotus	22
5	Hankkeen toteutuksen ja vaikuttavuuden arviointi	24
5.1	Toteutusoletukset ja riskit	24
5.2	Hankkeen toteutuminen suhteessa hankesuunnitelmaan	24
5.2.1	Onnistuneet omistajanvaihdokset	25
5.2.2	Positiiviset ympäristövaikutukset	25
5.2.3	Paikallisesta yhteistyöstä uutta voimaa	26
5.3	Kohderyhmän arviointi hankkeesta	27
5.3.1	Sukupolvenvaihdosvalmennukset	27
5.3.2	Ympäristövalmennukset	31
5.3.3	Tuki-infotilaisuudet syksy 2014	34
5.4	Ohjausryhmän arviointi hankkeesta	40
6	Esitykset jatkotoimenpiteiksi	40
7	Allekirjoitukset ja päiväys	41
8	Liiteluettelo	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.

1 Toteuttajan tiedot

Hankkeen hallinnoija on Maataloustuottajain Keski-Suomen liitto MTK Keski-Suomi ry. Maataloustuottajain Keski-Suomen liitto MTK Keski-Suomi ry edustaa maaseudun ammattilaisia, jotka hyödynnevät uusiutuvia luonnonvaroja kestävästi ja taloudellisesti. Järjestö huolehtii suomalaisten maanviljelijöiden, perhemetsätalouden ja maaseutuyrittäjien edunvalvonnasta ja elämisen mahdollisuuksista.

Hankeyhteistyö- ja tuensiirtosopimus solmittiin 25.3.2013 Keski-Suomen ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat vastualueen kanssa. Hankeyhteistyöllä saatiin hankkeen kohderyhmälle vaikuttavampi ja selkeämpi kokonaisuus. Yhteistyön ansiosta käytössä oli monipuolisemmat kehittämisvälineet maatilojen ympäristö- ja vesiensuojelutyöhön. Myös hallinnointityö väheni erillisiin hankkeisiin verrattuna. ELY-keskuksen Y-vastuualueella on käytössään kattavat valuma-alueisiin, yleissuunnitelmiin, perinnebiotooppeihin ja maisema-alueisiin liittyvät aineistot ja paikkatietojärjestelmät, ja yhteistyökumppanuus ja tuensiirtosopimus ELY-keskuksen Y-vastuualueen kanssa takasivat näiden ympäristöhallinnan ohjelmien sujuvan käytön hankkeessa.

Hankkeessa aktivoitiin maataloushanketoimijoiden yhteistyötä ja tehtiin yhteistyötä myös muiden maakunnassa toimivien hankkeiden kanssa.

Kehittämistyötä tehtiin lisäksi yhteistyössä erilaisien sidosryhmien kanssa, joita ovat kuntien / seutukuntien maatalousviranomaiset ja kehittämisyritykset, ProaAgria ja yksityiset neuvojat sekä alan oppilaitokset. Tavoitteiden saavuttamiseksi tehtiin yhteistyötä myös Keski-Suomen ELY-keskuksen, verohallinnon ja aluehallintoviranomaisten kanssa.

2 Hankkeen nimi ja tunnus

Tarkka/ -kehittämishanke, 1.1.2013–31.12.2014 Hanke n:o 19837, dnro 1811/3560-2012. Hankkeelle on myönnetty rahoitus Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta vuosille 2013-2014. Hankkeen toimintalinja on maa- ja metsätalouden kilpailukyvyn parantaminen ja sen toimenpide ammatillista koulutusta ja tiedotusta koskevat toimet.

Hankehakemus on jätetty 9.10.2012 Keski-Suomen Ely-keskukseen. Hakemusta on täydennetty 6.2.2013, 28.3.2013 ja 8.4.2013. Päätös hanketuesta elinkeinojen kehittämissankkeeseen on tehty 16.5.2013.

Muutoshakemus on jätetty 27.6.2013, sitä on täydennetty 9.12.2013 ja päätös muutoshakemuksen hyväksymisestä on tehty 30.12.2013. Muutoshakemus on jätetty 2.10.2014 ja päätös saatu 3.10.2014. Muutoshakemus on jätetty 18.12.2014 ja päätös saatu 19.12.2014 toiminta-ajan pidentyksestä 30.04.2015 saakka.

3 Hanketiedot

Tarkka! -kehittämishankkeen rahoitus on myönnetty Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta vuosille 2013-2014. Hankkeen tavoitteena oli maatalouselinkeinojen kehittäminen Keski-Suomen maakunnassa.

Toimintalinja 1. Maa- ja metsätalouden kilpailukyvyyn parantaminen

Toimenpide 111: Ammatillista koulutusta ja tiedotusta koskevat toimet

Hankkeen toiminta keskittyi maatilayritysten omistajanvaihdoksiin ja taloushallintaan, maatalouden ympäristöasioihin sekä paikallisista tarpeista lähtevän yhteistoiminnan aktivointiin. Toimialueena oli Keski-Suomen maakunta ja kohderyhmänä alueen maatilayrittäjät sekä heidän sidosryhmänsä.

3.1 Hankkeen tausta

Maatilayrittäjien päätöksentekoa hidastavat epävarmuus tulevaisuudesta niin maatalouspolitiikan kuin markkinoiden kehityksen suhteen, työn sitovuus, oman työmäärän rajoittavuus ja kiristynyt vie-raan pääoman saatavuus sekä hidas oman pääoman kierto nopeus. Maatalouden kilpailukyvyyn ja kehittämisen esteenä saattavat olla myös vanhat perinteet, tavat ja kansallisen maatalouspolitiikan aikana omaksutut toimintamallit. Lisäksi jatkuva muutos on henkisesti kuluttavaa, mikä aiheuttaa yrittäjille jaksamisongelmia ja voi estää näkemästä yritystoiminnan tulevaisuudessa positiivisia asioita.

Kustannussäästöt eivät useimmiten enää ole yksittäisellä tilalla se tie jota voi edetä, sillä muuttuvia kustannuksia kilpailutetaan jo eri myyjien kesken ja kiinteissä kustannuksissa on vaikea saavuttaa suuria säästöjä ilman tilojen välistä yhteistyötä. Tarvitaan vanhojen toimintatapojen kyseenalaistamista, uusia ideoita työn tekemiseen ja toisaalta vanhojen ideoiden herättelyä tuotantopanosten hankintaan. Innovatiiviset toimintatavat ja yrittäjien yhdessä tekeminen voivat luoda positiivista kierrettä yritystoimintaan ja yrittäjien jaksamiseen.

Yrityksellä ja yrittäjällä on oma elinkaarensa. Yleensä tulevaisuuteen panostetaan eniten yrittäjyyden uran alkuvaiheessa. Eläkeiän lähestyessä investoinneissa ja yrityksen kehittämisessä on usein varsin seesteinen vaihe. Tästä syystä nykyisessä toimintaympäristössä ajoissa tehty omistajanvaihdos on oleellinen osa yrityksen kilpailukyvyyn säilyttämisessä. Uudella sukupolvella ei välttämättä ole samoja historiaan liittyviä rasitteita kuin vuosikymmeniä toimineella yrittäjällä voi olla.

Yrittäjät tarvitsevat myös tietoa toimintaympäristön tulevista muutoksista. Tietoa tarvitaan oman yritystoiminnan sopeuttamiseksi muutokseen ja toisaalta myös henkiseen valmistautumiseen tulevaisuutta varten. Muutosta tapahtuu poliittisessa toimintaympäristössä kuten maatalous-, ympäristö- ja veropolitiikassa. Markkinatoimintaympäristössä on myös näkyvissä muutoksia, esimerkiksi viljakaupassa ja tuotantokustannusrakenteessa sekä maatilayrittäjien käyttämissä osto- ja myyntiväylissä.

3.2 Hankkeen tavoitteet

Tarkka! -kehittämishankkeen tavoitteena on maatalouselinkeinon kehittäminen ja sen kilpailukyvyyn parantaminen. Tärkeimpiä toimenpiteitä tässä ovat onnistuneiden omistajanvaihdoksien ja positiivisten ympäristövaikutuksien eteenpäin vieminen. Lisäksi edistetään viljelijöiden yhteistyömyönteisyyttä ja yhteistoimintaa sekä markkinaosaamista. Hanke edistää myös maatilayrittäjien varautumista maatalouden tulotukijärjestelmän ja verotuksen muutoksiin. Hankkeen toiminnalla parannetaan lisäksi maatalouselinkeinon tunnettavuutta, arvostusta ja julkisuuskuvaa.

Hankkeen kohderyhmänä ovat keskisuomalaiset maatalousyrittäjät ja maanomistajat sekä muut maaseudun toimijat. Kohderyhmän osaamista parannetaan järjestämällä tavoitteiden mukaisista aiheista infotilaisuuksia, koulutusta, opintoretkeä ja valmennusta. Lisäksi voidaan toteuttaa tiedotuslehtiä ja julkaisuja.

Hankesuunnitelman määrittämät kehitystavoitteet ja niiden mittarit ovat:

- a. Elinkeinojen tunnettavuus ja arvostus on parantunut
 - Tiedotuskanavien ja tuotetun materiaalin lukumäärä, kpl
 - Järjestetyt tiedotus/ryhmätillaisuudet, kpl
 - Osallistujamäärä, hlö; tavoite n. 100
- b. Kohderyhmän osaaminen on kehittynyt
 - Järjestetyt tiedotus-, ryhmä- ja valmennustillaisuudet, kpl
 - Osallistujamäärä, hlö; tavoite n. 600
 - Toiminnan laatu, osallistujapalautteen arviot
- c. Yhteistyömyönteisyys on kasvanut
 - Yhteistyöaloitteiden ja toteuttavuusselvitysten määrä, kpl
 - Järjestetyt tiedotus-, ryhmä- ja valmennustillaisuudet, kpl
 - Osallistujamäärä, hlö; tavoite n. 75
 - Toiminnan laatu, osallistujapalautteen arviot

Elinkeinojen tunnettavuuden ja arvostuksen parantumisen eteen tehdään työtä huolehtimalla maatilayrittämisen jatkuvuudesta riittävillä omistajanvaihdoksilla ja maatalouden resurssien pysymisellä aktiivisessa maatalouskäytössä. Hankkeen tavoitteiden toteuttamiseksi tehdään viestintä- ja imago-työtä maatalouselinkeinon kehittämiseksi. Tavoitteena on myös antaa kohderyhmälle valmiuksia ennakoida ja hallita poliittisen ja markkinatoimintaympäristön muutoksia.

Tavoitteena on tehostaa hyvien toimintamallien avulla ympäristötoimenpiteiden vaikuttavuutta ja osaltaan lisätä yritysten kilpailukykyä muuttuvassa toimintaympäristössä. Hankkeen toiminta auttaa maatilayrityksiä sopeutumaan nykyisten ja uusien ympäristösäännösten täyttämiseen sekä vastaamaan kuluttajien odotuksiin.

Yhteistyömyönteisyyden osalta hankkeen tavoitteena on koota yhteistyöideoita, tehdä niiden pohjalta toteutettavuusselvityksiä ja käytäntöön soveltamista mallintamisen / pilotoinnin avulla. Yhteistyön lähtökohtien selventämiseksi voidaan tehdä selvityksiä ja kartoituksia.

3.2.1 Onnistuneet omistajanvaihdokset

Maatilayrittämisen jatkuvuutta edistetään järjestämällä tiedotustilaisuuksia ja tarjoamalla asiantuntija-apua omistajanvaihdoksiin ja tuotantoresurssien pysymiseen aktiivisessa tuotantokäytössä. Yrityksille tarjotaan mahdollisuutta omistajanvaihdoksen tilakohtaiseen puntarointiin alkuselvityksen avulla, joka voidaan tarvittaessa toteuttaa yrityksen tiloissa. Alkuselvityksessä asiantuntija käy läpi yrityksen nykytilanteen ja tulevaisuuden suunnitelmat sekä ohjaa suuntaamaan omistajanvaihdoksen toteuttamisen tilanteeseen parhaiten soveltuvaan suuntaan. Kartoituksen lopulla asiantuntija ohjaa yrityksen jatkamaan omistajanvaihdoksen toteuttamista esim. elinkeinosuunnitelmatuen avulla.

Hankkeen tuloksena maatilayritysten valmiudet ja osaaminen toiminnan kehittämiseen paranevat. Uusi yrittäjä saa hyvän lähtökohdan yritystoiminnan kehittämiseen. Henkinen valmius tehdä omistajanvaihdos kohenee. Maatilayrittäjät tietävät tulevien rahoitus- ja tukikausien muutoksien vaikutukset oman tilansa omistajanvaihdoksiin. Maatilojen tuotantoresurssit pysyvät aktiivisessa tuotantokäytössä.

3.2.2 Positiiviset ympäristövaikutukset

Hankkeen avulla edistetään uuden ohjelmakauden ympäristötuen ja erityistukien tuomien mahdollisuuksien ja velvoitteiden mukaisien toimenpiteiden käyttöönottoa.

Tavoite on tukea maatilojen uusia ympäristön- ja vesiensuojelutoimenpiteitä sekä luonnon ja maiseman monimuotoisuuden kannalta tärkeiden kohteiden hoitoa. Hankkeessa edistetään viljelijäryhmien perustamista, joka on havaittu hyväksi toimintatavaksi ympäristöasioiden edistämisessä. Hankkeessa järjestetään tiedotus- ja ryhmätilaisuuksia sekä yritysvalmennuksia. Toimintaa suunnataan erityisesti vaikuttavuuden kannalta tärkeille alueille, kuten maatalouden Lumo-, kosteikko- sekä suojavyöhykeleissuunnitelma-alueille sekä maatalouden vesiensuojelun painopistealueille. Hankkeen pyrkimyksenä on lisätä yhteistyötä tilojen välillä ympäristöasioissa esimerkiksi laajempien suojavyöhykekokonaisuuksien ja kosteikkojen perustamisessa usean eri naapuriviljelijän toimesta. Yhteistyön avulla on tarkoituksenmukaista löytää myös väyliä ravinteiden kierrätykseen kotieläintiloilta kasvinviljelytiloille.

Hankkeessa pilotoidaan ”catchment sensitive farming” – lähestymistapaa maatalouden vesiensuojelun kannalta tärkeillä valuma-alueilla. Valuma-alueelta voidaan kartoittaa mm. eroosioherkät pelto-ohkot maan kaltevuus- ja maalajitietojen avulla, arvioida suojavyöhykkeiden tarvetta sekä selvittää mahdolliset kosteikkojen perustamispaikat karttatarkastelun ja laserkeilausaineiston avulla. Hankkeen toiminnalla edistetään kosteikkojen ja suojavyöhykkeiden perustamista ja hoitoa sekä muiden vesien- ja ympäristönsuojelun sekä luonnon ja maiseman monimuotoisuuden kannalta merkittävien toimenpiteiden toteuttamista ja kohdentamista maatiloilla.

Hankkeen tuloksena ympäristötoimenpiteiden vaikuttavuus lisääntyy ja ympäristön tila kohenee. Maatilayritysten kilpailukyky ja kannattavuus paranee ja imagoarvo ympäristövastuullisina tuottajina kasvaa. Keskustelu yrittäjien ja viranomaisten välillä lisääntyy ja näkemykset lähentyvät. Yrittäjät tunnistavat tilakohtaisesti keskeisimmät ympäristö-vaikutukset ja osaavat ottaa ne huomioon oman

yrittäjänsä toiminnassa. Uusien ympäristöä koskevien säännösten käyttöönotto on helpottunut ja erityistukien tuomia mahdollisuuksia hyödynnetään paremmin maakunnassa.

3.2.3 Paikallisesta yhteistyöstä uutta voimaa

Hanketoimintana etsitään uusia yhteistoiminnan muotoja, toteutustapoja ja ideoita. Yhteistoimintatotalukkuutta ja -mahdollisuuksia selvitetään. Edistetään toimivien yhteistyömuotojen ja toimintatapojen siirtymistä laajempaan käyttöön. Yhteistoiminnan edistämistyössä on tärkeää kokemuksellinen oppiminen; tutustua hyväksi havaittuihin käytäntöihin, nähdä toteutustapoja käytännössä ja saada uusia ideoita omaan yritykseen tai yhteistyöhön muiden kanssa.

Yhteistoiminnan edistämisen teemoja voivat olla esimerkiksi työvoimatarpeen ratkaisut, tilojen välinen tuotannollinen yhteistyö, yhteistyössä toteutettavat ympäristötoimenpiteet, laajentuvan maatalan uudet yhteistyö- ja verkostoitumISRatkaisut.

Hankkeen tuloksena maatalojen kilpailukyky paranee tilojenvälistä yhteistyötä tiivistämällä. Maatilayrittäjät osaavat aiempaa paremmin sopeuttaa yrityksen toimintaa markkinatiedon perusteella. Maatilayrittäjien valmius ottaa käyttöön uusia yhteistyömuotoja omistamisen, ostamisen ja myymisen alueella kasvaa.

3.2.4 Tiedotus, viestintä ja julkisuuskuva

Hankkeen toiminnasta tiedotetaan MTK Keski-Suomen, Keski-Suomen Ely-keskuksen ja Hinkalopuolueilla ja suorilla yhteydenotoilla hankkeen kohderyhmälle. Hankkeessa tehdään lehti(ä) tai vastaavan lukijamäärän saavuttavia tiedotteita. Tavoitteena on toteuttaa vähintään kolme hankkeelle. Lehtien toteuttamiseen etsitään kumppanuuksia muista hankkeista. Muiden maataloushankkeiden kanssa tehdyn yhteistyön avulla on viestintä tehokasta ja viljelijäystävällistä. Maakunnan sidosryhmille ja tiedotusvälineille viestitään maatalouselinkeinosta ja sen kehittämistarpeista. Kehittämishankkeiden ja toimijoiden riittävästä tiedonsaannista huolehditaan järjestämällä tapaamisia tarkoituksenmukaisin väliajoin.

3.2.5 Hankkeen tavoitteet jatkoajalla

Tarkka-hankkeen jatkoajalla (1.1.-30.4.2015) ohjausryhmä linjasi etusijalle YTA alueilla pidettävät tuki-infot. Tarvittaessa ohjelmaa räätälöidään ja kohdennetaan tasapuolisesti Keski-Suomen alueelle. Tuki-infoihin kilpailutetaan ulkopuoliset asiantuntijat. Toteutusaika maaliskuuhuhtikuuhun. Lisäksi järjestetään sukupolvenvaihdos- ja investointituki-infoja. Sukupolvenvaihdosten yrityskohtaisia valmennuksia jatketaan kysynnän mukaan. Talous- ja veroinfo tilaisuuksia järjestetään resurssien mukaan.

Ympäristöosion tavoitteena on ympäristökorvausjärjestelmän muutoksen neuvonta ja tiedottaminen, erityisesti viljelijöille, joilla on päättyvät luma- ja pb-sopimukset. Keväällä 2015 katkaistaan suurin osa erityistukisopimuksista, TARKKA! -hanketyönä voidaan tukea ja auttaa kohteiden hoitajia jatkamaan sopimuksia. Maatalouden vesiensuojelun kannalta tärkeiden erityistukisopimusten muuttuminen ympäristösopimuksiksi ja lohkokohtaisiksi toimenpiteiksi vaatii myös neuvontaa ja hoidon jatkuvuuden tukemista. Ympäristökorvausjärjestelmän omaksumisen helpottamiseksi viljelijöille tehdään tarkastuslista, johon on koottu lohkokohtaisten toimenpiteiden ehtoja. Tavoitteena

on myös yleisesti tietoisuuden lisääminen perinnebiotooppien ja luonnon monimuotoisuuskohteiden hoidosta ja ympäristösopimukseen liittyvän suunnitelman tekemisestä.

Kuva 1 Anja Kettunen hoitamassa hankkeen hallintoa, 12.8.2014.

Kuva 2 Hannu Vuoriniemi (oik.) vetämässä tuki-infotilaisuutta Karstulassa, 9.12.2014

Kuva 3 Asta Vason kosteikkokäynnillä Juha Frimanin kosteikolla, Laukaa 8.10.2014

Kuva 4 Anna Karhila kuvaamassa mediataitovalmennuksen harjoituksia, 4.11.2014.

3.3 Toteutuksen organisaatio

Maataloustuottajain Keski-Suomen liitto MTK Keski-Suomi ry edustaa maaseudun ammattilaisia, jotka hyödyntävät uusiutuvia luonnonvaroja kestävästi ja taloudellisesti. Järjestö huolehtii suomalaisten maanviljelijöiden, perhemetsänomistajien ja maaseutuyrittäjien edunvalvonnasta ja elinkeinon mahdollisuuksista.

MTK Keski-Suomi on ollut mukana kehittämässä elinkeinoja maaseudulla jo edellisillä ohjelmakausilla. Hanketoiminta ei ole hakijan tavanomaista toimintaa ja hankkeen tavoite on maatalouselinkeinojen ja osaamisen kehittäminen Keski-Suomen maakunnassa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue huolehtii alueelliselta ympäristökeskukselta siirtyneistä tehtävistä toimialueellaan. Näitä ovat ympäristön tilan seuranta, ympäristönsuojelu, luonnonsuojelu, alueiden käytön ja rakentamisen ohjaus, kulttuuriympäristön hoito sekä vesivarojen käyttö ja hoito. Tarkka! -hankkeella on tuensiirtosopimus Keski-Suomen ELY-keskuksen Ympäristö- ja luonnonvarat vastuualueen kanssa. ELY-keskuksen Y-vastuualue toteuttaa Tarkka! -hankkeen ympäristöosiota hankesuunnitelman ja -päätöksen mukaisesti.

Hankkeen johtajana toimi aluksi MTK Keski-Suomen toiminnanjohtaja Juha Lappalainen, jonka työtä jatkoi elokuun 2014 alusta Anja Kettunen. Hankkeen toimintaa ohjaamaan on perustettu ohjausryhmä, jota on täydennetty jatkoaikahakemuksessa ELY-keskuksen Ympäristö- ja luonnonvarat vastualueen edustajalla.

3.3.1 Ohjausryhmä

Ohjausryhmän jäsenet hankeajalta 2013–2014 ja varajäsenet sekä edustettu taho on lueteltu alla. Ohjausryhmän panos ja sitoutuminen hankkeen ohjaamisessa tavoitteiden toteutumiseksi on ollut erittäin arvokas. Käytyt keskustelut ja saadut näkökulmat ovat auttaneet toiminnan suuntaamista kohderyhmän tarpeiden mukaiseksi.

Auer Jaana, JAMK Biotalousinstituutti

Hankamäki Kalle, maatalousyrittäjä Jämsä, varajäsen

Haapakoski Toni, maatalousyrittäjä Saarijärvi, ohjausryhmän varapuheenjohtaja

Horppila-Jämsä Liisa, Keski-Suomen Ely-keskus Y-vastuualue

Kauppinen Jukka, MTK Keski-Suomi

Kettunen Anja, MTK Keski-Suomi (1.8.2014 alkaen)

Laine Hilkka, Keski-Suomen liitto

Lappalainen Juha, MTK Keski-Suomi (31.7.2014 saakka)

Pakkanen Jarkko, maatalousyrittäjä Keuruu, ohjausryhmän puheenjohtaja

Piesala Risto, Keski-Suomen Ely-keskus, E-vastuualue, rahoittajan edustaja

Selänne Ansa, Keski-Suomen Ely-keskus Y-vastuualue, varajäsen

Sipponen Matti, Keski-Suomen Ely-keskus, E-vastuualue, rahoittajan edustaja

Yhteenvedo ohjausryhmän kokouksista ja niissä käsitellyt keskeisimmät asiat:

Ohjausryhmä 1. 29.4.2013. Ohjausryhmän järjestäytyminen ja työskentelytavoista sopiminen sekä hankkeen aloittamiseen liittyvät asiat, hankkeen sisältö, tavoitteet ja rahoitus sekä seuranta ja raportointi.

Ohjausryhmä 2. 24.6.2013. Kokous pidettiin sähköpostikokouksena, jossa käsiteltiin hankkeen saama rahoituspäätös sekä muutoshakemus.

Ohjausryhmä 3. 22.10.2013 Kokous toteutettiin sähköpostikokouksena ja siinä käsiteltiin maksuhakemus ja sen liitteeksi tuleva kuvaus hankkeen toiminnasta. Lisäksi ohjausryhmä hyväksyi hankkeen toimintasuunnitelman.

Ohjausryhmä 4. 13.3.2014 Kokouksessa todettiin hankkeen saama rahoituspäätös muutoshakemuksen jälkeen ja todettiin hankkeen toteutuneet kustannukset sekä tehdyt hankintojen kilpailutukset. Lisäksi todettiin henkilöstömuutokset ja kerrottiin tulevat muutokset. Ohjausryhmä käsitteli ja hyväksyi laaditun vuosiraportin ja linjasi hankkeen tulevaa toimintaa.

Ohjausryhmä 5. 24.6.-1.7.2014 Kokous toteutettiin sähköpostikokouksena, ja siinä käsiteltiin maksuhakemus 3 ja sen liitteeksi tuleva kuvaus hankkeen toiminnasta. Lisäksi todettiin, että Ilona Helle on jäänyt perhevapaalle ja tilalle on palkattu Keski-Suomen ELY-keskuksen vastuualueelle hankkeen tehtäviä hoitamaan Asta Vaso.

Ohjausryhmä 6. 3.9.2014 Kokouksessa käsiteltiin hankkeen toteutuneet kustannukset kesä-elokuun ajalta. Samalla todettiin, että ELY-keskuksen kustannuksia siirtyy meneillään olevalla maksatusjaksolle edellisellä jaksolla ELY-keskuksen kirjausvirheen takia. Lisäksi käsiteltiin opintomatkan ja mediavalmennuksen kilpailutukset ja käytiin läpi tulevan syksyn toimintasuunnitelma.

Ohjausryhmä 7. 17.12.2014 Kokouksessa käsiteltiin toteutuneet kustannukset ja kilpailutukset kesä-lokakuun eli maksujakson 4:n ajalta. Kokouksessa todettiin henkilöstötilanne eli Anjan Kettusen siirtyminen MTK Keski-Suomen toiminnanjohtajaksi ja Hannu Vuoriniemen siirtyminen hänen tilalleen hankkeen projektipäälliköksi. Uutena henkilönä mukaan on palkattu 8.9.-31.12.2014 ajalle hankesihteeriksi FM Anna Karhila. Kokouksessa käytiin läpi myös hankkeen tähänastinen toiminta ja kustannukset sekä toiminnasta kerätty palaute. Koska hankerahaa on jäljellä, hankkeelle päätettiin hakea jatkoaikaa 30.4.2015 saakka.

Ohjausryhmä 8. 9.4.2015 Maksuhakemuksen käsittely, todettu kustannukset ja kilpailutus. Hyväksyttiin hankkeen luonnos loppuraportiksi. Käsiteltiin ohjausryhmän lausunto hankkeen loppuraporttiin.

3.3.2 Henkilöstö hankkeen toteutusaikana

Hankkeen suunnitteluvaiheessa henkilöstömitoitus oli kolme henkilötyövuotta kalenterivuotta kohden. Hankkeen rahoituspäätös pieneni suunnitellusta, ja hankkeen henkilöstöresursseja vähennettiin reilun seitsemän ja puoli henkilötyökuukautta vuonna 2013.

Hankehenkilöstöksi haettiin vuonna 2013 MTK Keski-Suomen hankeosuutta toteuttamaan projektipäällikköä sekä maa- ja metsätalouden omistajanvaihdosten asiantuntijaa. Hakemus oli esillä työvoimahallinnon Avoimet työpaikat –palvelussa. Hakemuksia saapui määräaikaan mennessä yhteensä 10 kpl. MTK Keski-Suomen johtokunta valitsi 3.1.2013 kokouksessaan projektipäälliköksi KTM, agrologi AMK Anja Kettusen. Projektiasiantuntijaksi valittiin agrologi AMK Hannu Vuoriniemi, jonka vuosittainen työpanos (n. 0,6 htv) sijoittuu pääasiassa talvikaudelle (1.9.-30.4.).

Keski-Suomen ELY-keskuksen Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen hankeosuuteen haettiin projektisuunnittelijaa. Ilmoitus oli esillä työvoimahallinnon Avoimet työpaikat – palvelussa sekä Valtiolle.fi -haussa. Tehtävään valittavalta edellytettiin soveltuvaa ylempää korkeakoulututkintoa luonnontieteiden alalta ja tuntemusta perinnebiotooppien, maaseutuluonnon ja -maiseman sekä maatalouden vesiensuojelun alalta. Tehtävässä eduksi katsottiin maakunnassa tehtyjen maatalousalueiden lumo- ja monivaikutteisten kosteikkojen yleissuunnitelmien sekä maatalouden tukijärjestelmien tuntemusta. Eduksi luettiin myös aiempi kokemus hanketyöstä ja -hallinnoinnista. Hakemuksia saapui 4 ja tehtävään valittiin FM Ilona Helle. Hän oli tehtävään hakeneista ainoa, jolla oli kokemusta maakunnassa tehtyjen maatalousalueiden lumo- ja monivaikutteisten kosteikkojen yleissuunnitelmista.

Hankkeeseen haettiin huhtikuussa 2014 (7.-17.4.) suunnittelijaa Ilona Helteen perhevapaan sijaiseksi toteuttamaan ELY-keskuksen Y-vastuualueen TARKKA! -hankkeen hankeosuutta sekä laatimaan maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden (lumo-) ja monivaikutteisten kosteikkojen ja suojavyöhykkeiden yleissuunnitelman (4 kk). Projektisuunnittelijaa haettiin avoimella haulla ja paikkaa haki yhteensä 28 henkilöä, joista 4 hakijaa haastateltiin (2.5.). Tehtävään valittiin Asta Vaso. Vaso on koulutukseltaan metsätalousinsinööri (AMK) ja lähes valmis FM (ekologi). Hänellä on perinnebiotooppeihin, maatalouden lumoon ja kosteikkoihin liittyvää osaamista sekä ELY-osaamista

(harjoittelu Kainuun ELY-keskuksessa v. 2010). Lisäksi hän hallitsee paikkatietojärjestelmien ja ympäristöhallinnossa käytettyjen muiden tietojärjestelmien käytön.

Henkilöstön palkkaus vastaa kunta-alalla vastaavista tehtävästä maksettua palkkaa.

Projektipäällikkö Anja Kettunen oli hanketyössä 1.1.2013-30.7.2014 välisen ajan. Anja Kettunen siirtyi projektipäällikön tehtävistä MTK Keski-Suomen toiminnanjohtajaksi 1.8.2014 alkaen. Kettunen teki ko ajanjaksona myös järjestötyötä. Vuoden 2013 yhdeksän kuukauden kokonaistyöajasta hanketyötä oli noin 71 % ja vuonna 2014 yhteensä 24 % vuosityöajasta.

Hannu Vuoriniemi työskenteli hankeasiantuntijana 1.1.2013-1.8.2014 välisen ajan. Hänet nimitettiin hankkeen projektipäälliköksi 1.9.2014. Jatkoaika mukaan lukien työskentelyaika oli 30.4.2015 saakka. Kokonaistyöpanos on ollut n. 70 % vuosityöajasta.

Ilona Helle on toiminut ELY-Y vastuualueella hankkeen suunnittelijana 1.1.2013, hän jäi perhevaapaalle kesällä 2014.

Asta Vaso on työskennellyt hankkeen suunnittelijana ajalla kesäkuu 2014.-30.4.2015

Anna Karhila on työskennellyt hankesihteerinä 8.9.-31.12.2014

MTK Keski-Suomen järjestöagronomi Pertti Ruuska on tehnyt hankkeelle joitakin asiantuntijuustöitä, kokonaistyöajasta 10 %. Hän oli myös hankkeen johtaja, 1.10.2013-30.7.2014 vt. toiminnanjohtajuuden ajan.

MTK Keski-Suomen toimistosihteerä Minna Kepponen on hoitanut hankkeen taloushallinnon, työpanos on ollut kokonaistyöajasta 10 %.

Lähinnä henkilöstökulujen säästöjen takia pystyttiin hankkeelle hakemaa toteutusajan jatkamista keväälle 2015.

3.4 Kustannusarvio ja rahoitussuunnitelma

Hankkeen kustannusarvio koko toiminta-ajalle oli lokakuussa 2012 tehdyssä hakemuksessa yhteensä 408 000 €. Hankkeelle esitettiin 100 % julkista rahoitusta. Perusteluina olivat hankkeen maatalouselinkeinoon kehittämiseksi tehtävät selvitykset ja kartoitukset erilaisten yhteistyöideoiden etsimisen ja mallintamisen parissa. Hankkeen toiminta-aika on lyhyt ja tämän tyyppisessä kehittämissuunnitelmassa riittävä yksityisen rahoitusosuuden kerääminen olisi erittäin haasteellista.

Hankkeelle tehtiin muutoshakemus maaliskuussa 2013, jonka kustannusarvio oli 402 000 €. Hankkeelle esitettiin myös tuolloin 100 % julkista rahoitusta. Rahoituksen pienennys tehtiin lähinnä palkkuluista ja ostopalveluista.

Hankkeen myöntöpäätös 16.5.2013 sisälsi rahoitusta 241 200 €, joka on 60 % haetusta määrästä. Hankkeelle haettiin muutoshakemuksella kesäkuussa 2013 lisärahoitusta 160 800 €. Hankkeen toiminta-ajalle se tarkoittaisi 402 00 euron kokonaisbudjettia ja 100 % julkista rahoitusta.

Ohjelmakauden rahoituksen loppuminen ja niukentuminen on edellyttänyt kustannusarvion muuttamista ja toiminnan priorisointia. Muutoshakemusta muutettiin 9.12.2013, siten, että hankkeen

kokonaisbudjetiksi muodostuisi 359 960 €. Muutetulle hakemukselle annettiin myöntöpäätös 30.12.2013.

Muutoshakemuksella on haettu toiminnalle jatkoaikaa, kts. kohta 2.

TARKKA! Hnro 19837	Hanketukihakemus			Muutoshakemus		
	Haettu 9.10.2012	Muutettu 8.4.2013	Myönnetty 16.5.2013	Haettu 27.6.2013	Muutettu 9.12.2013	Myönnetty 30.12.2013
Kustannukset MTK K-S	364 040	306 040	183 624	306 040	264 000	264 000
Kustannukset K-S ELY	115 960	95 960	57 576	95960	95960	95960
Yhteensä	480 000	402 000	241 200	402 000	359 960	359 960

Taulukko 2. Hanketukihakemukset ja -päätökset Tarkka! -hanke.

3.5 Yhteistyökumppanit

Kehittämistyötä on tehty yhteistyössä erilaisien sidosryhmien kanssa, joita ovat kuntien ja seutukuntien maatalousviranomaiset ja kehittämissyhtiöt, ProaAgria ja yksityiset neuvojat, alan oppilaitokset sekä muut hankkeet. Kuntien ja seutukuntien maatalousviranomaiset eli Keski-Suomen YTA-alueiden maaseutuasiamiehet ja -sihteerit sekä YTA-alueiden johtajat ovat olleet tärkeitä kumppaneita. Heillä on tuntemus siitä, mitä tarpeita alueen tiloilla on, ja millä tavalla näihin tarpeisiin on paras vastata. Heiltä on tullut myös ehdotuksia tilaisuuksista. Heidän kauttaan on viety eteenpäin mm. tietoa ja luotu suhteita alueen kehittämissyhtiöihin.

Keski-Suomen ELY- keskuksen kanssa hankekumppanuuden lisäksi on tehty yhteistyötä erityisesti sukupolvenvaihdosasioissa. Sukupolvenvaihdoksien prosesseihin on ELY-keskuksen kanssa löydetty hyvä malli, jolla on pystytty nopeuttamaan prosessia ja pienentämään tiloille tulevia kustannuksia omistajien vaihdoksiin liittyen. Sama yhteinen linja on myös löytynyt ProAgria Keski-Suomen kanssa, joka on saattanut loppuun hankkeen kautta alulle laitettut sukupolvenvaihdokset.

Myös joidenkin alueiden kehitysyhtiöiden kanssa on yhdessä saatu hyviä tuloksia. Erikseen voidaan mainita pohjoisessa Keski-Suomessa Kinnulan, Kivijärven, Pihtiputaan ja Viitasaaren alueella toimivan Witas Oy:n ja Saarijärven kaupungin kehitysyhtiö SSYP Kehitys Oy:n kanssa järjestetyt klinikkatilaisuudet.

Hanketta on toteutettu tiiviissä yhteistyössä muiden maataloushankkeiden kanssa päällekkäisyyksien välttämiseksi. Hankeyhteistyötä tehtiin esimerkiksi Voimakas, Kasvuidea, Yhteistyöllä kilpailukykyä maidontuotantoon ja Maitopisnes -hankkeiden kanssa. Hankkeiden kanssa on järjestetty yhteisiä tilaisuuksia sekä järjestetty hankehenkilöstön välisiä hanketapaamisia.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun Luonnonvarainstituutti (vuodesta 2014 alkaen nimi Biotalousinstituutti) on ollut tärkeä yhteistyökumppani. Yhteistyötä on tehty mm. maatalousyrittäjien yhteistointia kartoittavien opinnäytetöiden kautta. Lisäksi JAMKin tiloissa on pidetty sukupolvenvaihdosinfoja.

ELY-keskuksen Y-vastuualueen hankeosuuden tärkeimpiä yhteistyötahoja olivat muut meneillään olevat ympäristöhankkeet, eli Maatalouden vesiensuojelun kehittäminen Saarijärven vesistöreitillä varrella -hanke (MAISA) ja Mahdollisuutena Maisema -hanke (MAMA). Kosteikkoasioissa yhteistyötä on tehty Kotiseutukosteikko-Life+ hankkeen kanssa. Mainittujen hankkeiden kanssa on mm. järjestetty yhteisiä tilaisuuksia kohderyhmälle.

4 Kehittämishankkeen toimenpiteet ja tulokset

4.1 Toimenpiteet

Hankkeen kehittämistoimintaa ovat olleet yritysکوhtainen valmennus, infotilaisuudet, teemapäivät, tutustumiskäynnit ja opintomatkat kotimaassa sekä kohderyhmän edustajien verkostoituminen. Koulutuksen järjestämisen lähtökohtia ovat olleet asiasisältö, monipuolisuus ja tarvelähtöisyys. Kehittämishankkeita on toteutettu sekä hankevastuutahon toteuttamana, käynnistämänä ja koordinoituna toimintana että ostamalla tarpeeseen vastaavat asiantuntijapalvelut.

TARKKA! -hanke on järjestänyt Keski-Suomen maakunnassa toiminta-aikana aikana yhteensä 307 kpl. Niistä ryhmätilaisuuksia on ollut 104 kpl ja yritysvalmennuksia 203 kpl. Osallistumiskertoja on ollut yhteensä 3 872 kpl. Osallistumiskerroista 3 440 kpl on ollut ryhmätoimintaan osallistumista ja yritysvalmennukseen 432 kpl. (Osallistumiskerta on eri tilaisuuksiin osallistuneiden yhteismäärä, jolloin summa voi sisältää saman henkilön useamman osallistumiskerran). Yritysvalmennuksista on ollut 151 kpl sukupolvenvaihdos- ja 49 kpl ympäristövalmennusta sekä 3 muuhun yrityksen elinkeinon kehittämiseen liittyvää valmennusta. Opintomatkoja on järjestetty kaksi.

Hankkeen järjestämät tilaisuudet jakautuvat hankesuunnitelman kehitystavoitteisiin seuraavasti:

- a. Elinkeinoon tunnettavuus ja arvostus on parantunut
 - Tiedotuskanavien ja tuotetun materiaalin lukumäärä; esite 1, tiedotuslehti 3 kpl ja eri lehdistä ilmestyneitä juttuja 5 kpl, yksi haastattelu radioon/Keski-Suomen alueuutisiin
 - Järjestetyt tiedotus/ryhmätilaisuudet, 6 kpl
 - Osallistujia 62 hlö (tavoite 100 hlö)
- b. Kohderyhmän osaaminen on kehittynyt
 - Järjestetyt tiedotus- ja ryhmätilaisuudet; 104 kpl ja 203 kpl yritysvalmennusta, yhteensä 307 kpl
 - Osallistujamäärä ryhmätilaisuuksissa on 3 440 hlö ja valmennuksissa 432 hlö, yhteensä 3 872 henkilöä (tavoite 600 hlö).
 - Toiminnan laatu käsitellään kohdassa 5.3. Kohderyhmän arviointi hankkeesta
- c. Yhteistyömyönteisyys on kasvanut
 - Yhteistyöaloitteiden ja toteuttavuusselvitysten määrä, 2 kpl
 - Järjestetyt tiedotus- ja ryhmätilaisuudet, 6 kpl, niiden osallistujamäärä, 100 hlö (tavoite 75 hlö).

TARKKA!											
YHT. Aikajakso	Ryhmä- tilaisuuksien määrä, kpl	Osallistujat, kpl	Yritys*	Yritys- valmennuksien määrä, kpl	SPV	Yhteistyö	Ympäristö	Muu	Osallistujat, kpl	Yhteensä osallistujat, kpl	Yhteensä yritykset, kpl
1.1.2013- 30.4.2015	104	3440	2942	203	151	0	49	3	432	3872	3145

Taulukko 1 Tarkka! -hankkeen toiminta toimintamuodoittain vuosilta 2013–30.4.2015

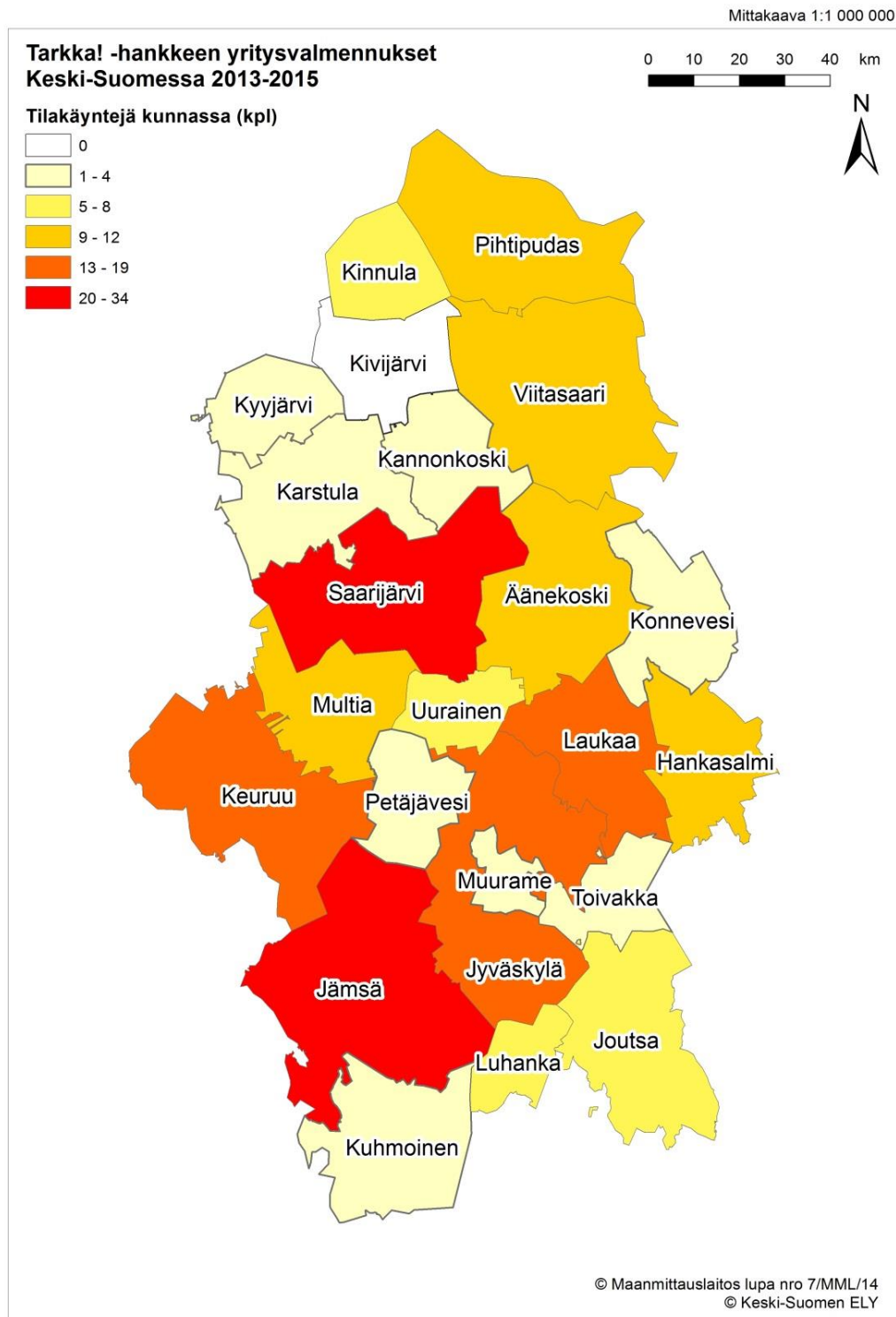

Kuva 5 Yhteistyö-opintomatkan osallistujat tutustumassa kohteeseen 5.6.2013

Kuva 6 Ilmakuvausella tietoa kasvustosta –päivän lennokinäytös, Jämsä 30.9.2013.

Kuva 7 Kriisiviestintävalmennuksen harjoituksia, Jyväskylä 4.11.2014.

Kuva 8 Tuki-infotilaisuuden kuulijoita, Jämsä 29.11.2014.

Kuvio. Hankkeen aikana tehdyt spv- ja ympäristövalmennukset kunnittain

4.1.1 Toimenpiteet vuosittain

Raportointivuosi 2013

Hankkeen toimintavuosi 2013 oli vilkas ja osallistujien kiinnostus tilaisuuksia ja yritysvalmennuksia kohtaan runsasta. Toimintavuoden tulokset olivat jo lähellä koko hankeajan tavoitteita. Osa ennakoitua vilkkaamasta osallistumisesta hankkeen toimintoihin voidaan selittää luopumistukilain muutosten ja loppumisen tuomalla paineella selvittää tilakohtaisia ratkaisumalleja. Tämä lisäsi sukupolvenvaihdosvalmennusten kysyntää. Koko hankkeen toiminnan painopiste olikin vuoden aikana sukupolvenvaihdosasioissa edellä mainittujen seikkojen takia.

Raportointivuoden 2013 on järjestetty yhteensä 146 tilaisuutta, joista ryhmätilaisuuksia on ollut 41 ja yritysvalmennuksia 105. Osallistumiskertoja on ollut yhteensä 702 kpl, joista ryhmätilaisuuksissa yhteensä 477 ja yritysvalmennuksissa 225 kpl. (Osallistumiskerta on eri tilaisuuksiin osallistuneiden yhteismäärä, jolloin summa voi sisältää saman henkilön useamman osallistumiskerran). Yritysvalmennuksista sukupolvenvaihdosvalmennuksia oli 79 kpl ja ympäristövalmennuksia 23 kpl. Lisäksi on ollut 3 kpl muita yritysten elinkeinojen kehittämiseen liittyviä valmennuksia.

TARKKA!											
Aikajakso	Ryhmätilaisuuksien määrä, kpl	Osallistujat, kpl	Yritys*	Yritysvalmennuksien määrä, kpl	SPV	Yhteistyö	Ympäristö	Muu	Osallistujat, kpl	Yhteensä osallistujat, kpl	Yhteensä yritykset, kpl
1.1.-31.12.2013	41	477	293	105	79	0	23	3	225	702	398

Taulukko 2 Yhteenveto TARKKA! -hankkeen tilaisuuksista ja osallistujamääristä vuonna 2013

Hanketilaisuudet ovat jakautuneet TARKKA! -hankesuunnitelman mukaisiin kehitystavoitteisiin seuraavasti:

- a. Elinkeinojen tunnettavuus ja arvostus on parantunut
 - Tiedotuskanavien ja tuotetun materiaalin lukumäärä; esite 1, tiedotuslehti 1 kpl ja eri lehdistä ilmestyneitä juttuja 4 kpl.
 - Järjestetyt tiedotus/ryhmätilaisuudet, 6 kpl
 - Osallistujia 62 hlö (tavoite koko hankkeessa 100 hlö)

Elinkeinojen tunnettavuuden ja arvostuksen kehitystavoitteen edistämiseksi käytiin toimintavuoden aikana yhdessä Voimakas –hankkeen kanssa puhumassa maatalouselinkeinojen merkityksestä ja kehittämistarpeista Pohjoisen Keski-Suomen kunnanhallitusten kokouksissa maatalouskampanjatyypillisesti. Puhumassa käytiin Pihtiputaan ja Viitasaaren kunnanhallitusten yhteiskokouksessa sekä Kinnulan, Kivijärven, Kannonkosken ja Kyyjärven kunnanhallituksissa.

Saarijärven kaupungin kehittämissyhtiö SSYP Kehitys Oy:n kanssa pidettiin palaveri, joka on tuonut mahdollisuuden vaikuttaa maatalouden osuuteen laadittavassa elinkeinostrategiassa. Tarkka! –hanke osallistui SSYP Oy:n hallituksen kokoukseen maatalouden elinkeinomerkituksen puheenvuorolla.

Hankkeen tiedotustyötä on tehty muiden hankkeiden kanssa yhteistyössä toteutetun tiedotuslehden avulla sekä MTK Keski-Suomen jäsenkirjeiden ja julkaisujen ohessa. Tapahtumista on tiedotettu lehti-ilmoituksilla ja viestimällä yhteistyötahojen kautta. Tarkka-hankkeelle tehtiin oma hanke-esite

sekä nettisivusto MTK Keski-Suomen sivujen yhteyteen. Ne olivat linkitetty Keski-Suomen ELY-Y sivustoilta. Hanke jatkoi viestintätoimia Hinkalo.fi sivuilla.

b. Kohderyhmän osaaminen on kehittynyt

- Järjestetyt tiedotus- ja ryhmätilaisuudet; 30 kpl ja 105 kpl yritysvalmennusta, yhteensä 135 kpl
- Osallistujamäärä ryhmätilaisuuksissa on 334 hlö ja valmennuksissa 253 hlö, yhteensä 587 henkilöä (tavoite koko hankkeessa 600 hlö).

Kohderyhmän osaamisen kehittymistavoitteen alla pidetyissä tilaisuuksissa keskityttiin alkuvuoden aikana erityisesti vero- ja tukihakuinfoihin. Keskisuomalaisten viljelijöiden vero- ja talousosaamisen kohottamiseksi pidettiin yhteensä 10 tilaisuutta ja kannustusta sähköisen tukihaun käyttämiseen liittiin 6 tilaisuuden kautta.

Sukupolvenvaihdosinfoja pidettiin vuoden 2013 aikana yhteensä 6 kpl, kolme alkuvuoden aikana ja kolme loppuvuodesta. Sukupolvenvaihdosinfojen ohjelmaa pyrittiin painottamaan tarpeen mukaan ja osa niistä suunnattiin luonnonvara-alan oppilaitoksessa opiskeleville. Osassa tilaisuuksista mukana oli ELY-keskuksen investointi-info. Yksi sukupolvenvaihdosinfo peruuntui keväällä osallistujapulan takia. Sukupolvenvaihdokseen liittyviä yritysvalmennuksia pidettiin vuoden aikana yhteensä 79.

Kohderyhmän osaamisen kehittymistavoitteen alla vuonna 2013 pidetyistä infoista oli kahdeksan ympäristöpainotteista toimintaa, kuten ympäristöinfoja, kosteikkopäiviä ja pellonpientareella pidettyjä käytännön läheisiä infotilaisuuksia. Ympäristöaiheisia yritysvalmennuksia järjestettiin vuonna 2013 yhteensä 23 kpl.

Viisi tilaisuutta peruutettiin osallistujapulan takia, kaikki kevätkaudella. Kaksi peruutetuista tilaisuuksista oli sukupolvenvaihdosinfoja, yksi sähköisen tukihaun info ja kaksi ympäristöinfoja.

c. Yhteistyömyönteisyys on kasvanut

- Yhteistyöaloitteiden ja toteuttavuusselvitysten määrä, 0kpl
- Järjestetyt tiedotus- ja ryhmätilaisuudet, 5 kpl, niiden osallistujamäärä 81 hlö (tavoite koko hankkeessa 75 hlö).

Viljelijöiden yhteistyömyönteisyyden lisäämiseksi tehtiin kesäkuussa opintomatka, joka suuntautui Pirkanmaalle. Opintomatalla vierailtiin yhteistyöasioihin panostaneilla tiloilla Sahalahdella, Sastamalassa, Ruovedellä ja Haapamäellä. Osallistujia opintomatalla oli 11.

Huhtikuussa järjestettiin Jämsässä viljamarkkinapäivä, johon osallistui 22 henkilöä. Syyskuun lopussa hanke toteutti niin ikään Jämsässä Ilmakuvauksella tietoa kasvustosta -päivän, johon kuului kaksi tutkimuslentoa, kuvaukset sekä esittelypäivän pellonpientareella ilmakuvauksen hyödyistä ja yhteistoimintamahdollisuuksista. Tulokset julkaistiin myös 3500 kpl kirjepostituksella MTK viestinnän ohessa.

Maataloushankkeiden toiminnan yhteistyö- ja koordinaatitilaisuuksia Tarkka! –hanke järjesti toimintavuoden aikana kolme. JAMK Luonnonvarainstituutin kanssa etsittiin lisäksi yhteistyöideoiden työstämiseen opinnäytetyön tekijöitä. Ensimmäisessä kokoontumisessa oli neljä opiskelijaa, joista kaksi jatkoi idean parissa. Oskari Eteläaho selvittää ja mallintaa Saarijärven ostorenkkaan toimintatapa. Susanna Tiainen tekee Konneveden viljelijöiltä lähteneestä ideasta yhteisen työntekijän organisoitumisselvitystä.

Kohderyhmän osaamisen kehittymiseen tähtäävä toiminta painottui alkuvuodesta toiminta vero- ja sukupolvenvaihdosinfoihin. Veroinfoja pidettiin vuoden aikana yhteensä 12 kpl, kaikki kevään aikana. Sukupolvenvaihdosinfoja pidettiin yhteensä 11 kpl. Niistä 8 järjestettiin keväällä ja yhtä lukuun ottamatta kaikissa oli mukana myös investointituki-info. Syksyn kolmesta sukupolvenvaihdosinfosta kaksi järjestettiin Pohjoisen Suomen oppimiskeskuksella. Sukupolvenvaihdoksiin liittyviä yritysvalmennuksia järjestettiin toimintavuoden aikana 54 kpl.

Sähköistä tukihakua koskevia tilaisuuksia järjestettiin kevään aikana yhteensä 4 kpl. Tilaisuuksia oli suunnitelmassa kuusi, mutta kaksi tilaisuutta jouduttiin peruuttamaan MAVI:n sähköisen järjestelmän viivästymisen takia. Lisäksi Kyyjärven tilaisuus siirrettiin alkuperäisestä päivämäärästään eteenpäin.

Heinäkuun alussa järjestettiin opintoretki Okra-maatalousnäyttelyyn. Osallistujia retkellä oli 38. Marraskuun lopulla järjestettiin Kannonkoskella Maatilan sopimus- ja lakipäivä yhdessä Voimakas-hankkeen kanssa.

Viljelijöiden tulotukijärjestelmän tiedotusta hoidettiin keväällä neljän tilaisuuden avulla. Vuonna 2015 tulossa olevan ohjelmakauden vaihdoksen ja tulotukijärjestelmän uudistumisen takia pidettiin loppusyksyllä uusi tuki-infokierros yhteistyössä Keski-Suomen ELY-keskuksen sekä kuntien YTA-alueiden kanssa. Yhteensä 8 tilaisuutta käsittänyt tuki-infokierros saavutti valtavan suosion, sillä osallistujia oli tilaisuuksissa yhteensä 675 kpl. Osallistujamäärä oli merkittävä ja osoitti hyvin, että tuki-infojen tarve oli suuri.

Lokakuussa järjestettiin yksityisille neuvoijille suunnattu infotilaisuus tulevalla ohjelmakaudella käytöön otettavasta Neuvo2020 –järjestelmästä. Lisäksi marraskuussa järjestettiin kaksiosainen Maatilayrittäjän mediataidot –valmennus. Siinä pyrittiin antamaan maatalousyrittäjille eväitä koko ajan kiihkeämmäksi käyvän mediamailman kohtaamiseen. Valmennuksissa keskityttiin parantamaan asiantuntijoiden ohjauksessa esiintymis- ja ilmaisutaitoja sekä kriisiviestinnässä että tavallisissa haastattelu- ja mediatilanteissa.

Ympäristöaiheisia infotilaisuuksia pidettiin toimintavuoden aikana yhteensä neljä ja yritysvalmennuksia 17. Keväällä 2014 ympäristöaiheista toimintaa suunnattiin erityisesti maatalouden vesien suojelun kannalta tärkeälle Saarijärven reitille, tarkemmin Kalmarin kylän alueelle (Saukonpuron ja Kuorejärven valuma-alueille). Valuma-alueen selvityksessä alueelta kartoitettiin yhteistyössä asiasta kiinnostuneiden maatalousyrittäjien kanssa peltojen eroosioherkkyyttä, mietittiin viljelytapojen vaikutusta vesistökuormitukseen sekä selvitettiin suojavyöhykkeiden ja kosteikkojen paikkoja. Selvitystä tehtiin yhteistyössä MAISA -hankkeen ja Mahdollisuutena maisema (MAMA) -hankkeen kanssa.

Syksyllä 2014 järjestettiin yhteensä neljä ympäristöinfoa. Lokakuussa pidettiin Saarijärvellä Kalmarin maisemanhoitosuunnittelua ja vesiensuojelua koskeva infotilaisuus. Marraskuussa järjestettiin Luhangassa Luonnonlaidun –info, jossa käytiin läpi ohjeita luonnonlaitumien ja perinnebiotooppien hoitoon ja kuultiin asiaa ympäristökorvauksen hakemiseen tarvittavasta hoitosuunnitelmasta. Marraskuussa järjestettiin myös Leivonmäelle suuntautunut Polku mansikkapaikoille –päiväretki, jolla tutustuttiin aiemmissa hankkeissa mukana olleisiin perinnebiotooppikohteisiin. Laukaassa pidettiin marraskuussa Kosteikkokumppanit –ilta, jossa oli mahdollisuus verkostoitua muiden kosteikkoja suunnittelevien ja toteuttavien kanssa. Illassa käytiin läpi kosteikon perustamista ja hyvän kosteikkosuunnitelman perusteita.

Toteutuneiden tilaisuuksien lisäksi suunniteltiin kaksipäiväinen kosteikkoaiheinen opintoretki, joka olisi suuntautunut pääkaupunkiseudulle sekä Mustialaan. Se kuitenkin peruuntui vähäisen osanottajamäärän vuoksi.

c. Yhteistyömyönteisyys on kasvanut

- Yhteistyöaloitteiden ja toteuttavuusselvitysten määrä, 2 kpl
- Järjestetyt tiedotus- ja ryhmätilaisuudet, 1 kpl, niiden osallistujamäärä 19 hlö (tavoite koko hankkeessa 75 hlö, tavoite ylitettiin jo vuonna 2013).

Toimintavuoden aikana järjestettiin yksi maataloushankkeiden palaveri, jossa osallistujia oli yhteensä 19.

Edellisen toimintavuoden aikana aloitetut opinnäytetyöt valmistuvat vuodenvaihteeseen 2015. Susanna Tiainen esitteli Konneveden maatilojen yhteisen työntekijän hankkimista koskevaa opinnäytetyötään tuki-infotilaisuuden yhteydessä 12.12.2014 Konnevedellä. Oskari Eteläahon keskisuomalaisia hankintarenkaita käsittelevä opinnäyte on esillä Tarkka! -hankkeen sivuilla. Molempien opinnäytetöiden aihepiiri oli esillä myös Tarkka! -hankkeen marraskuussa ilmestyneessä tiedotuslehdessä.

Raportointivuosi 2015

Ympäristö osion tavoitteena oli auttaa viljelijöitä kehittämään omaa osaamistaan ja mahdollisuuksia tehdä itse ympäristösopimuksien suunnitelmia. Tarkka! –hankkeen ympäristöosio tavoitti kaksi kertaa jatkoajalla kaikki viljelijät, joiden erityistukisopimukset katkeavat keväällä 2015. Virallisten katkeamisilmoitusten mukana tuli myös Tarkka! –hankkeen mainos avusta, tietoa suunnitelman sisällöstä ja suunnittelijoiden yhteystietoja. Ensimmäisessä kirjeessä yhteystietoja oli kolmen suunnittelijan osalta ja seuraavassa kirjeessä oli kuuden suunnittelijan yhteystiedot. Katkeavia sopimuksia oli satoja, mutta yhteyttä otti vain kaksi viljelijää. Heillä oli suunnitelmat tehty Härkää sarvista hankkeessa, joita he nyt halusivat itse muokata.

Mahdollisuutena maisema –hankkeen ympäristökorvausjärjestelmän infokierroksella helmikuussa Tarkka! oli mukana kolmessa infotilaisuudessa. Yhteisien tilaisuuksien ja MaMa-hankkeen kautta tavoitettiin ns. ”haaveilijoita”, joilla on tarkoitus aloittaa oman kotitilan hoitaminen ja muuttaa takaisin Keski-Suomeen. Tarkka! hankkeen maastokäynnit ovat auttaneet heitä löytämään oman tilansa vahvuuksia ja jatkamaan suunnitelmien tekemistä.

Jatkoajan tärkeimpiä tavoitteita oli tehdä viljelijöille ympäristökorvauksen tsekkilista, johon on kerätty tärkeitä ehtoja ja päivämääriä. Lista ei ehtinyt jaettavaksi viljelijöille Tarkan infoissa, mutta sitä jaetaan muun koulutusmateriaalin kanssa sähköisesti infokierrokseen osallistujille lähtevässä materiaalissa. Samassa yhteydessä lähtee vielä kaksi infokorttia. Kolmen aiemman infokortin sarjaa täydennettiin kerääjäkasveista kertovalla tietoiskulla. Viime vuonna tehtyä vesiensuojelun lohkokohtaisia toimenpiteistä kertovaa korttia täydennettiin ja kerääjäkasveista tehtiin sarjan neljäs osa. Kerääjäkasvit ovat nyt ajankohtainen aihe ja siitä on julkaistu Teho-hankkeen raportissa viljelijöiden kokemuksia. Raportin vinkit ja kokemukset menevät nyt eteenpäin tiivistetyssä infokortissa.

4.2 Tulokset

Hankkeen osallistujamäärä liki neljätuhatta henkilöä, kertoo toiminnan olleet yrittäjille tarpeellista. Merkittävimmän osallistujamäärällä mitatun osa-alueen muodostivat uuden ohjelmakauden tukijärjestelmän infot. Sukupolvenvaihdosvalmennukset olivat hankkeen merkittävää toimintaa, valmennuksia on tehty yhteensä 151 maatilalle. Järjestetyillä tilaisuuksilla mitattuna sukupolvenvaihdostoiminta oli hankkeen merkittävin toimintalinja. Sen osuus toteutuneista tilaisuuksista on 56 %, kun mukaan lasketaan sekä infotilaisuudet että yritysvalmennukset. Ympäristöinfojen ja -valmennusten

osuus toteutuneista tilaisuuksista on yhteensä 20 % ja yhteistyötoiminnan aktivoinnin 2 %. Yhteistoimintaa edistettiin myös ympäristöinfoissa.

Hankkeen tuloksina voidaan pitää sekä toteutuneiden ryhmätilaisuuksien ja yritysvalmennusten osallistujamäärää, että hankkeen aikana tuotettuja erilaisia julkaisuja, opinnäytetöitä ja muita materiaaleja. Lukujen ja materiaalien lisäksi hankkeen tuloksia voidaan tarkastella myös sekä kohde-ryhmän että ohjausryhmän antamien palautteiden kautta. Osa tuloksista on myös arvioita hankkeen vaikutuksista elinkeinon kehitykseen, näitä oletuksia on tehty hyvin varovaisesti.

Vuonna 2013 Keski-Suomen maakunnassa tehtiin yhteensä 20 sukupolvenvaihdosta, mikä on tavanomainen määrä maakunnan alueella. Vuonna 2014 sukupolvenvaihdoksia tehtiin yhteensä 45 kpl, mihin vaikutti paljon luopumistussa ja aloitustuissa vuonna 2015 tapahtuvat muutokset, jotka kiristävät sukupolvenvaihdoksien tukemista. Sukupolvenvaihdoksen hankkeen toiminta-aikana tehneiden tilojen joukossa oli mukana sekä sellaisia tiloja, joille oli tehty sukupolvenvaihdoksen yrityskäynti aikaisemmin, ja niitä, joille ei ollut tehty käyntiä lainkaan. Osa toteutuneista sukupolvenvaihdoksista voidaan lukea Tarkka! –hankkeen tuloksiksi, mikä käy ilmi sukupolvenvaihdosvalmennuksia koskevasta palautteesta (5.3. Kohderyhmän arviointi hankkeesta). Valitettavasti sukupolvenvaihdostyö ei näy hankkeen indikaattoritiedoissa.

Ympäristöosion tuloksia ei myöskään voi raportoida indikaattorilla, koska hankeaikana, niitä ei ole voinut hakea. Näin hankkeen työ jää hivenen puolitiehen. Uuden ohjelmakauden Ympäristökorvausjärjestelmän sopimukset ja uudet ei-tuotannolliset kosteikkoinvestoinnit paljastavat tuloksia hankkeen ympäristöosion vaikuttavuudesta. Ympäristösopimukset tulevat keväällä 2015 hakuun, ja hanke on päättynyt.

Hankkeen yhteistyön edistämisteeman alla on valmistunut kaksi opinnäytetyötä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun Biotalousinstituutin agrologiopiskelijat ovat toteuttaneet opinnäytetyöt tilojen väliseen yhteistyöhön liittyvistä aiheista. Oskari Eteläaho käsitteli työssään kolmen tilojen yhteisen hankintarenkaan toimintaa Keski-Suomen alueella. Susanna Tiainen puolestaan kartoitti opinnäytetyössään tarvetta ja toteutusmalleja yhteisen työntekijän hankkimiseksi Konneveden maatiloille. Opinnäytetöiden esittelyt ovat luettavissa TARKKA! –hankkeen verkkosivuilla. Myös niiden teemoja on ollut hankelehdissä.

Hankkeen ympäristöosiossa laadittiin loppusyksyllä 2014 kolme infokorttia. Vesiensuojeluun keskityi kaksi korttia ja maatalousluonnon monimuotoisuuteen yksi. Vesiensuojeluun keskittyneet kortit käsittelivät kosteikkoja sekä ympäristökorvauksen vesiensuojelun lohkokohtaisia toimenpiteitä. Kosteikkokortissa käsiteltiin perusasiat kosteikon toimintaperiaatteesta, kosteikon suunnittelusta ja ei-tuotannollisen investointituen hakemisesta kosteikon perustamiseen. Ympäristökorvauksen vesiensuojelun lohkokohtaisissa toimenpiteistä kertoneessa infokortissa olivat aiheina suojavyöhykkeet, peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys ja säätösalaojat. Ympäristökorvauksen vesiensuojelun lohkokohtaiset toimenpiteet -korttia jaettiin syksyn 2014 aikana vain yhdessä tilaisuudessa, koska suojavyöhykkeen suojakaistat –asia oli maataloustukipäätöksissä kortin laatimisen aika vielä niin keskeneräinen, että se vaati lisäselvennystä.

Maatalousluonnon monimuotoisuus oli aiheena Peltojen ulkopuoliset alueet –infokortissa. Siinä käsiteltiin lyhyesti ne peltojen ulkopuoliset alueet, joiden hoitamiseen voi saada tukea, eli luonnonlaitumet ja perinnebiotoopit, reunavyöhykkeet sekä metsäsaarekkeet. Lisäksi kortissa käydään läpi hoitosuunnitelman laatimisen perusteet ja perehdytään hieman tarkemmin varsinaisiin hoitotoimenpiteisiin perinnebiotoopin kohdalla. Infokortit olivat jaossa TARKKA! -hankkeen syksyn 2014 tilaisuuksissa Jämsässä, Jyväskylässä, Karstulassa, Petäjävedellä, Hankasalmella ja Konnevedellä. Kosteikko infokortti ja peltojen ulkopuoliset alueet infokortti ovat ladattavissa myös hankkeen verkkosivuilla.

Jatkoaajalla autettiin hoitosuunnitelmien teossa ja tarjottiin suunnitelman tekijöiden yhteystietoja kohteiden hoitajille. Ympäristökorvauksen tarkastuslista on tehty yhteistyössä Ely:n E-puolen tarkastajien kanssa. Keväällä ympäristöosion tärkeimpänä tehtävänä oli tiedon prosessointi niin, että se olisi mahdollisimman helposti sovellettavissa käytäntöön. Tästä hyvänä esimerkkinä on Teho-hankkeen kerääjäkasvien viljelyn vinkit. Teho-hankkeen raportti kerääjäkasveista muuttui infokortiksi, josta lyhyellä vilkaisulla saa kaiken oleellisen tiedon. Yhtä ajankohtaista on suojavyöhykenurmen niittojätteen hyötykäyttö, josta on vesiensuojelun lohkokohtaisessa infokortissa.

Vuoden 2015 alusta sovellettavasta EU:n uuden ohjelmakauden tulotukijärjestelmästä järjestettiin syksyllä 2014 ja myönnetty jatkoaika mahdollisti kevään tuki-info kierroksen. Tietoa tarvittiin, infot saavuttivat suuren osallistujamäärän. Hankkeen verkkosivuille koottiin tietopaketti ja linkitykset.

4.3 Kustannusten ja rahoituksen toteutuminen

Hankkeen toteutuneet kokonaiskustannukset koko hankeajalta ovat 361 247,18 euroa.

Hankkeen toteutuneet kustannukset 30.4.2015 mennessä ovat yhteensä 361 247,18 euroa. Hankkeelle on tehty kuusi maksuhakemusta: ajanjaksolta 1.1.–30.6.2013 (kustannukset 78 753,02 euroa), 1.7.–31.12.2013 (50 098,34 euroa), 1.1.–31.5.2014 (52 681,29 euroa) ja 1.6.–31.10.2014 (83 131,55 euroa), 1.11.–31.12.2014 (59 618,72 euroa) ja 1.1.–30.4.2015 (36 964,26 euroa).

TARKKA!	2013	2013	2014	2014	2014	2015	Hanke	Budjetti
MTK Keski-Suomi ja ELY-Y							yhteensä	2013-2015
Kustannukset	(1-6)	(7-12)	(1-5)	(6-10)	(11-12)	(1-4)	2013-2015	
<i>Palkkauskulut ja palkkiot</i>	61 979,76	32 500,09	30 300,72	66 851,78	28 384,72	22 276,37	242 293,44	235 560,00
<i>Ostopalvelut</i>	4 312,71	2 433,18	1 304,47	6 414,41	10 732,54	8 024,36	33 221,67	34 000,00
<i>Vuokrat</i>	2 338,14	4 961,71	2 760,64	2 494,20	7 022,34	1 529,21	21 106,24	21 200,00
<i>Kotimaan matkakulut</i>	5 492,75	4 932,28	4 398,85	3 508,49	3 318,27	2 019,80	23 670,44	36 230,00
<i>Muut kustannukset</i>	2 478,29	2 927,79	12 090,16	2 258,77	9 521,00	1 555,37	30 831,38	22 670,00
<i>Yleiskustannus</i>	2 151,37	2 343,29	1 826,45	1 603,90	639,85	1 559,15	10 124,01	10 300,00
Kustannukset yhteensä	78 753,02	50 098,34	52 681,29	83 131,55	59 618,72	36 964,26	361 247,18	359 960,00
MTK Keski-Suomi ja ELY-Y	2013	2013	2014	2014	2014	2015	Rahoitus	Budjetti
Rahoitus	(1-6)	(7-12)	(1-5)	(6-10)	(11-12)	(1-4)	yhteensä	2013-2014
3072 Hankerahoitus MTK-osuus	58 132,47	39 179,90	51 097,86	45 846,98	avoin	avoin	194 257,21	264 000,00
Ely-Y rahoitusosuus tilitys	20 486,47	10 795,44	1 583,43	31 982,14	avoin	avoin	64 847,48	95 960,00
Rahoitus yhteensä	78 618,94	49 975,34	52 681,29	77 829,12			259 104,69	359 960,00

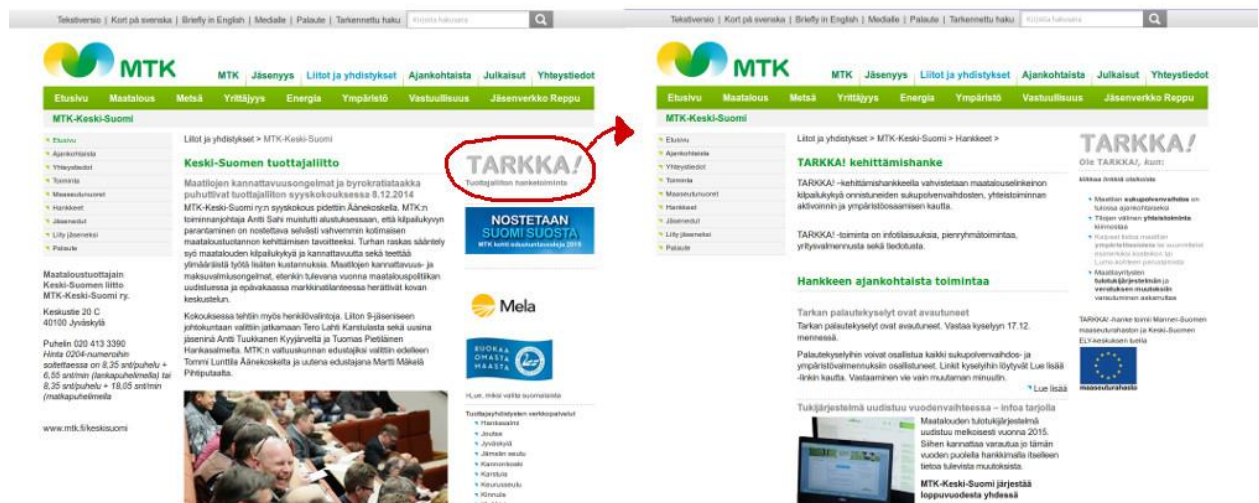
Taulukko 10 Maksuhakemukset maksujaksoittain; kustannukset ja myönnetty rahoitus (tilanne 30.4.2015)

4.4 Tiedotus

Hankkeen tiedotustoiminnalla on tehty osallistujahankintaa, toiminnan esiintuomista ja hanketoiminnalla saatujen tulosten viestintää. Lisäksi tiedotuksella ja viestinnällä on edistetty hankkeen tavoitteena ollutta elinkeinon tunnettavuuden ja arvostuksen paranemista.

Hanketiedotusta on tehty MTK Keski-Suomen jäsenkirjeiden, sähköpostien ja julkaisujen kautta. Tapahtumista ja hankkeen tarjoamista yritysvalmennuksista on tiedotettu lehti-ilmoituksilla ja viestimällä em. tavoilla sekä yhteistyötahojen eli mm. muiden hankkeiden, maataloussihteereiden ja neuvojen kautta useissa eri tilaisuuksissa ja tapahtumissa.

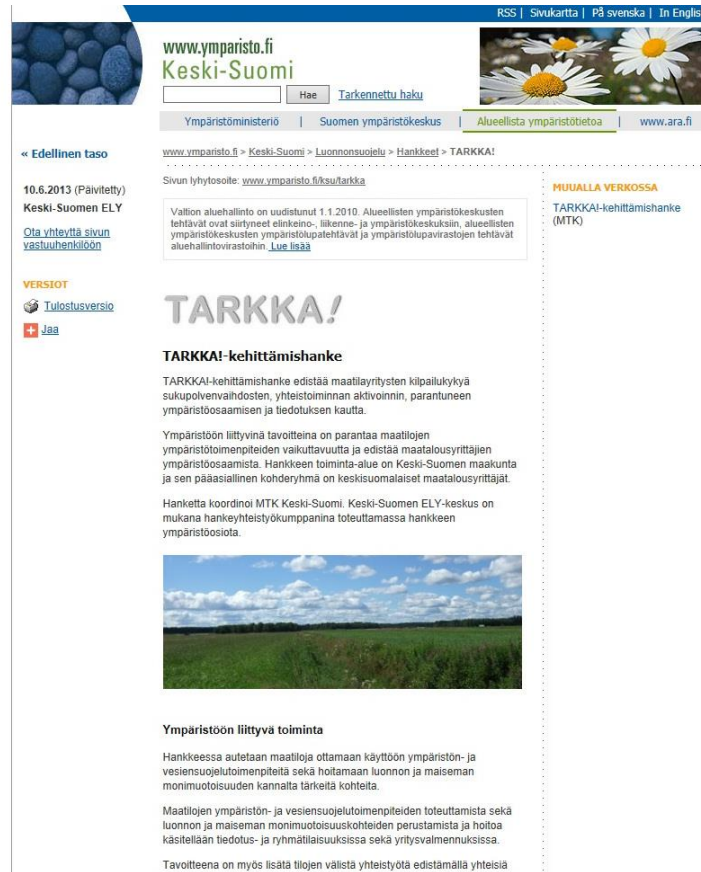
Hankkeelle on laadittu oma osuus www.mtk.fi/liitot/keski-suomi -sivuilla. Hankkeen sivuilla on julkaistu materiaalia jamohjeita. Sukupolvenvaihdoista on sivuille koostettu kattava infopaketti. Tietoa löytyy myös kosteikon perustamiseen, muihin ympäristöasioihin sekä tilojen välisen yhteistyön aloittamiseen liittyen.

Kuva 9 Tarkka! -hankkeen verkkosivusto. MTK Keski-Suomen verkkosivujen etusivulta on linkki Tarkka! -sivuille.

Verkkosivuilla on ollut esillä hankkeen ajankohtainen toiminta: tarjolla olevat tilaisuudet, niiden aikataulut sekä ohjelmat. Sivustoille on viety tilaisuuksien materiaaleja ja informoitu hanketoiminnan muutoksista. Sivustoille on lisäksi tehty perustietopaketti sukupolvenvaihdoista, maatalouden ympäristöasioista sekä tilojen välisen yhteistoiminnan aloittamisesta.

Keski-Suomen ELY-keskuksella on ollut myös Tarkka! -hankesivut ELY-keskuksen sivujen uudistukseen eli kevääseen 2014 saakka. Sen jälkeen pääviestikanavana on ollut Hinkalo.

www.ymparisto.fi
Keski-Suomi

Hae Tarkennettu haku

Ympäristöministeriö | Suomen ympäristökeskus | Alueellista ympäristötietoa | www.ara.fi

« Edellinen taso

10.6.2013 (Päivitetty)
Keski-Suomen ELY

Ota yhteyttä sivun vastuhenkilöön

VERSIOIT
Tulostusversio
Jaa

www.ymparisto.fi » Keski-Suomi » Luonnonsuojelu » Hankkeet » TARKKA!

Sivun lyhenteille: [www.ymparisto.fi/ksu/tarkka](#)

Vallion aluehallinto on uudistunut 1.1.2010. Alueellisten ympäristökeskusten tehtävät ovat siirtyneet elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin, alueellisten ympäristökeskusten ympäristölupatehtävät ja ympäristölupavirastojen tehtävät aluehallintovirastoihin. [Lue lisää](#)

MUUALLA VERKOSSA
TARKKA!-kehittämishanke (MTK)

TARKKA!

TARKKA!-kehittämishanke

TARKKA!-kehittämishanke edistää maatilayritysten kilpailukykyä sukupolvenvaihdosten, yhteistoiminnan aktivoimien, parantuneen ympäristöosaamisen ja tiedotuksen kautta.

Ympäristöön liittyvinä tavoitteina on parantaa maattojen ympäristötoimenpiteiden vaikuttavuutta ja edistää maatalousyrittäjien ympäristöosaamista. Hankkeen toiminta-alue on Keski-Suomen maakunta ja sen pääasiallinen kohderyhmä on keski-suomalaiset maatalousyrittäjät.

Hanketta koordinoi MTK Keski-Suomi. Keski-Suomen ELY-keskus on mukana hanketyöryhmissä toteuttamassa hankkeen ympäristöosiota.

Ympäristöön liittyvä toiminta

Hankkeessa autetaan maatiloja ottamaan käyttöön ympäristön- ja vesiensuojelutoimenpiteitä sekä hoitamaan luonnon ja maiseman monimuotoisuuden kannalta tärkeitä kohteita.

Maattojen ympäristön- ja vesiensuojelutoimenpiteiden toteuttamista sekä luonnon ja maiseman monimuotoisuuskohteiden perustamista ja hoitoa käsitellään tiedotus- ja ryhmätapahtumissa sekä yritysvalmennuksissa.

Tavoitteena on myös lisätä tilojen välistä yhteistyötä edistämällä yhteisiä

Kuva 2 Keski-Suomen ELY-keskuksen ymparisto.fi -sivustojen Tarkka!-hankesivut, linkitys MTK Keski-Suomen nettisivuille

Jyväskylän ammattikorkeakoulun ylläpitämä hinkalo.fi on Keski-Suomen alueen maataloushankkeiden yhteinen tiedostussivusto, jolle kootaan keskitetysti tietoa Keski-Suomen maakunnan maatalouden ajankohtaisista asioista. Sivustolla esitellään Keski-Suomen maataloutta sekä maakunnassa toimivia maatalousalan hankkeita. Keskeinen osa sivustoa on koulutuskalenteri, johon lisätään kaikki ajankohtaiset tapahtumat.

TARKKA!-hanke on käyttänyt hinkalo.fi -sivustoa koko hankkeen ajan aktiivisesti hankkeen ajankohtaisen toiminnan markkinointiin. Koulutuspäivien ajankohdat ovat olleet hinkalo.fi -sivujen menokalenterissa, ja lisäksi hanketta ja sen tilaisuuksia on nostettu Hinkalon etusivulle artikkelipäivityksiin.

Koulutuksista on tiedotettu edellä mainittujen kanavien lisäksi myös lehti-ilmoituksilla Maaseudun tulevaisuudessa ja paikallislehdissä sekä suorilla kirjepostituksilla ja sähköposteilla viljelijöille. Hankkeeseen jo osallistuneita on tiedotettu kootusti hankkeen toiminnasta sähköpostin välityksellä. Lisäksi yleissuunnittelalueiden viljelijöitä on tiedotettu hankkeen toiminnasta yleissuunnittelusta kertovien tiedotekirjeiden mukana.

Hankkeen tiedotusta ja elinkeinon tunnettavuutta on edistetty myös tiedotuslehtien avulla. Vuoden 2013 lehti toteutettiin muiden maataloushankkeiden kanssa yhteistyössä ja vuoden 2014 kaksi lehteä tehtiin omana julkaisuna.

Hankeaikana on toteutettu yksi esite ja mainoskynä. Tiedotuslehtiä on tehty yhteensä kolme. Ensimmäinen tiedotuslehti tehtiin vuonna 2013 yhdessä muiden maatalousalan hankkeiden kanssa. Kaksi muuta lehteä tehtiin vuonna 2014 omana julkaisuna. Lehdet ilmestyivät maaliskuussa 2014 ja marraskuussa 2014. Ensimmäisen laajuus oli 8 sivua ja jälkimmäisen 12 sivua. Lehdet jaettiin Keski-Suomen alueelle Maaseudun Tulevaisuus –lehden liitteenä ja molemmat tavoittivat täten noin 4700 maaseudusta ja maataloudesta kiinnostunutta lukijaa maakunnan alueella. Lehtiä oli jaossa myös hankkeen sekä MTK Keski-Suomen tilaisuuksissa.

5 Hankkeen toteutuksen ja vaikuttavuuden arviointi

5.1 Toteutusolehdet ja riskit

Hankeaikaa leimasi epäselvyys mitkä ovat hyväksyttäviä kustannuksia. Rahoitus oli alkuvaiheessa epävarma, ja toiminta oli silloisen budjetin mukainen. Päätökset tulivat myöhään ja säästöliekillä toimiminen aiheutti sen, että hankkeen loppuun näytti jäävän käyttämätöntä rahoitusta. Hankkeen jatkoaika ja sen toiminta kuitenkin täyttivät ennakoidun kustannusvajeen reilusti.

Epävarmuutta aiheutti myös arvonlisäveron tukikelpoisuus ELY-keskuksen kohdalla. Keski-Suomen ELY -keskus kuuli julkisoikeudellisten yhteisöjen arvonlisäveron tukikelpoisuudesta MTK Keski-Suomea. MTK Keski-Suomen toimintaan ALV-muutoksella ei ole vaikutusta, mutta se koskee hankkeen toteuttajakumppanina ELY-Y vastuualueen toimintoja, jonka kustannusten alv-osuus ei ole hanketukikelpoisia. Käytänteitä muutettiin hieman tarkoituksenmukaisuusperiaatteen perusteella joidenkin ostopalvelukustannusten osalta ja Ely-Y toiminnan osuuteen kuuluvia kustannuksia on maksettu MTK Keski-Suomen toimesta. Esimerkiksi viestintälehdet ovat tällainen esimerkki.

Toteutusriskinä on erityisesti nostettava esiin yhteistoiminnan edistämistyö. Ensimmäisessä ohjausryhmän kokouksessa 29.4.2013 todettiin, että yhteistoimintaosuuden käynnistäminen on iso haaste. Tämä haaste vaatii yhteistyöhalukkaita yrittäjiä ja heidän ideoitaan. On kuitenkin pidettävä yllä tietoa yhteistyön eduista ja toimintatavoista, että asia näkyy ja kuuluu.

Pienen organisaation ja yksittäisiä henkilöitä työllistävän hankkeen merkittävin riski on henkilöstö ja sen vaihtuminen. Hankkeen työt ovat muutaman asiantuntijan käsissä eikä varajärjestelmää henkilöstölle ole mahdollista pitää. Sairastapaukset, perhevapaat ja vaihtuvuus tuovat ongelmia ja aiheuttavat toimintaan katkoksia.

Elinkeinon kehittämishankkeen raportoinnin indikaattoritiedot eivät palvelleet tämän hankkeen toimintaa eikä ne tuo hankkeen tekemän työn kehitysvaikutuksia esiin.

5.2 Hankkeen toteutuminen suhteessa hankesuunnitelmaan

Hankkeen vaikuttavuutta voidaan arvioida vertailemalla hankkeen tavoitteita toteutuneisiin toimenpiteisiin sekä tuloksiin. Sen lisäksi tärkeä osa vaikuttavuuden arviointia on kohderyhmältä ke-

rätty palaute. Palautetta on saatu lisäksi ohjausryhmän sekä yksittäisten kommenttien muodossa myös muilta sidosryhmiltä. Palautteet esitellään erikseen omassa luvussa 5.3.

Hankesuunnitelmaan ja toteutuneeseen toimintaan nähden sekä osallistujapalautteeseen viitaten voidaan hankkeen toteutusta pitää onnistuneena. Tosin on todettava, että tavoitellut osallistujamäärät ylitettiin huomattavasti. Siihen ovat olleet vaikuttamassa ”suuremmat yhteiskunnalliset voimat” Luopumistukijärjestelmä sai kieltävän päätöksen EU –komissiossa ja ohjelmakauden vaihdos mittavat muutokset tulotukijärjestelmään. Onneksi rahoittajalla on ollut joustavuutta ja ymmärrystä toiminnan muuttumiseen ajan mukana. Ainoastaan elinkeinon tunnettavuuden ja arvostuksen kohdalla jäätiin tilaisuuksien yhteenlasketussa osallistujamäärässä hieman etukäteen asetettua tavoitteen alapuolelle.

Ohjausryhmässä 29.4.2013 tuotiin esille, että viljelijöiden viestintäosaamisessa ja elinkeinon esilletuomisessa on parantamista. Medialta tulee haastattelupyyntöjä, mutta niihin ei kyetä vastaamaan taitojen ja halukkuuden puuttuessa. TARKKA! -hankkeena esitettiin ottamaan tällainen kehittämis-tehtäväntehtävä vastaan, viljelijöiden mediaosaamisen jakso sai alkunsa.

5.2.1 Onnistuneet omistajanvaihdot

Sukupolvenvaihdos vaatii jatkuvaa edistämistä. Se on prosessi, ja jokaiselle tilalle ainutlaatuinen tapahtuma. Tilakohtaiset yrityskäynnit ovat olleet tiloille erinomainen keino lähteä laittamaan sukupolvenvaihdosprosessia alulle. Hankesuunnitelmassa arvioitiin, että yrityskohtaisia tilakäyntejä olisi 100 kpl, mutta loppuraportointivaiheessa määrä on 151 yrityskäyntiä. Se on toki vaikuttanut mm. yhteistyön edistämistoimintaan, joka jäi tavoitteista.

Sukupolvenvaihdososion aktiivisuuteen on vaikuttanut huomattavasti se, että sekä nuoren viljelijän aloitustuki että luopumistukilaki ovat muuttumassa oleellisesti vuoden 2015 alussa. Tulevat huomattavat lakimuutokset lisäsivät vuoden 2014 sukupolvenvaihdostoiminnan kysyntää ja pitivät sen vireänä ihan loppumetreille asti. Normaalisti nuoren viljelijän aloitustukea on Keski-Suomessa myönnetty vuosittain noin 20 aloittavalle viljelijälle. Vuoden 2014 aikana tukea myönnettiin 45 aloittavalle viljelijälle.

Sukupolvenvaihdoksien prosesseihin on löydetty yhdessä Keski-Suomen ELY- keskuksen kanssa hyvä malli, jolla on pystytty nopeuttamaan prosessia ja pienentämään tiloille tulevia kustannuksia omistajien vaihdoksiin liittyen. Sama yhteinen linja on myös löytynyt ProAgria Keski-Suomen kanssa, joka on saattanut loppuun hankkeen kautta alulle laitettut sukupolvenvaihdokset.

Keski-Suomen ELY-keskuksessa rahoituspäätöksistä vastaava Jyrki Ijäs antoi 10.12.2014 sähköpostissa hankkeesta seuraavanlaisen arvion: *”Perusmaatalouden näkökulmasta tätä hanketta voi pitää todella tärkeänä, varsinkin sukupolvenvaihdososiota. Toivottavasti hanke saa jatkoa ja yhteistyö on mielestäni toiminut hyvin.”*

5.2.2 Positiiviset ympäristövaikutukset

Hankkeen tavoitteena on ollut lisätä myönteisiä vaikutuksia ympäristön tilaan ja auttaa viljelijöitä rahoituskauden 2014–2020 ympäristökorvauksen antamien mahdollisuuksien hyödyntämiseen.

Epätietoisuus rahoituskauden ehdoista on haitannut tulevaisuuden suunnittelua tiloilla, joka on näkynyt myös hankkeen toiminnassa. Suunniteltu ympäristökorvauksen koulutuskierros jäi toteuttamatta, koska ympäristökorvausjärjestelmästä ei ole pystytty sopimaan vuoden 2014 aikana. Sen myötä suurin avun tarve tiloilla keskittyy keväälle 2015, jolloin tehdään päätöksiä koskien tulevaa rahoituskautta.

Tulevaisuuteen painottuvat myös hankkeen näkyvät tulokset. Keväällä 2015 on mahdollisuus hakea ympäristökorvauksen sopimuksia ja ei-tuotannollista investointi tukea kosteikoille ja perinnebiotoopeille sekä luonnonlaitumille. Lisäksi suojavyöhykesitoumuksien tekeminen on mahdollista keväällä tukihaun yhteydessä.

Kosteikon perustamisesta suunnitteleville on ollut hyötyä Tarkka! -hankkeesta. Hanketyöllä on pystytty auttamaan kosteikon perustamista suunnittelevia ihmisiä eteenpäin määrittelemällä valuma-alue. Kosteikon perustamiseen ei-tuotannollisella investointituella edellyttää tietoa valuma-alueesta ja sen peltoprosentista, joiden määrittäminen vaatii ammattitaitoa ja paikkatietojärjestelmiä. Tämän jälkeen on pienempi kynnys tilata kosteikkosuunnitelma, jolla haetaan rahoitusta kosteikolle. Muita hanketyön etuja on ollut mahdollisuus auttaa ihmisiä, jotka vasta suunnittelevat kohteiden perustamista. Tulevaisuudessa Neuvo 2020 järjestelmä pystyy auttamaan Tarkka! -hankkeen kohde ryhmää, mutta ainoastaan aktiiviviljelijöitä.

Olosuhteisiin nähden hanke on saavuttanut hyvin tavoitteensa, kohderyhmän osaamista on parannettu kahdellatoista ympäristöön liittyvällä infolla tai teemapäivällä. Tilakohtaisia ympäristövalmennuksia on tehty 40. Toiminnan suuntaaminen luma-yleissuunnittelu alueille on lisännyt potentiaalisten kohteiden hoitoa. Kohteiden omistajat ovat saaneet aikaa pohtia kohteidensa mahdollisuuksia ja asiantuntija apua hoidon suunnittelemiseen.

Valuma-aluekohtainen pilotti hanke vesiensuojelusta toteutettiin osittain Säärjärvellä Saukonpuron valuma-alueella ja sen läheisyydessä. Mahdollisuutena Maisema hanke teki Saarijärvenreitillä maisemanhoitosuunnitelmaa ja samassa yhteydessä Tarkka! -hanke kävi Kalmarissa tiloilla puhumassa vesiensuojelusta. Ongelmana pilotin toteuttamisessa oli, että kaikki tilat eivät olleet kiinnostuneita osallistumaan. Vesiensuojelun kannalta arvokkaita kohteita jäi käymättä. ”Catchment sensitive farming” –lähestymistapa toimisi paremmin alueella, jossa kaikki valuma-alueen maanomistajat ovat sitoutuneet parantamaan lähivesistön tilaa.

5.2.3 Paikallisesta yhteistyöstä uutta voimaa

Vuoden 2014 marraskuinen retki perinnebiotoopeille Leivonmäen suuntaan saavutti suuren suosion. Se järjestettiin aikoinaan Mansikkapaikka –hankkeessa mukana olleille tiloille. Mahdollisuutena Maisemahankkeen kanssa yhdessä järjestetyn retken tavoitteena oli antaa mahdollisuus verkostoitumiseen. Retkelle osallistuneet olivat perinnebiotooppien hoitajia ja niistä haaveilevia.

Ympäristöasioissa yhteistyö mahdollisuuksia ovat tiedon vaihto, resurssien yhteistilaukset ja tilojen välinen yhteistyö. Hankkeen suunnitteluvaiheessa oli tarkoitus perustaa pienryhmiä, jotka olisivat luonnostaan luoneet toimijaverkostoja. Käytännössä ympäristöasioiden neuvonnan tarve oli kuitenkin yksilöllisempi ja tarkoituksenmukaista oli toteuttaa se tilakohtaisesti.

Yhteistyökuvioita voidaan tukea myös tilaisuuksien kautta. Tarkka! oli mukana järjestämässä 2014 Lumo-yleissuunnittelualueella yleisötilaisuutta, jossa kohtaavat viljelijät, joiden pelloille olisi tarvetta perustaa suojavyyhyke ja biokaasua tekevä maatila. Leppävedellä oleva Erkki Kalmarin tila pystyy tulevaisuudessa tekemään biokaasua myös runsaasti kuiva-ainesta sisältämästä niittojätteestä.

Yhteistoiminnan edistymisessä toteutettiin kaksi opinnäytetyötä yhteistyössä JAMKin Biotalousinstituutin kanssa. Oskari Eteläahon opinnäytetyössä selvitettiin kolmen Keski-Suomen alueella toimivan hankintarenkaan toimintaa. Susanna Tiaisen opinnäytetyössä kartoitettiin mahdollisuuksia ja käytännön malleja yhteisen työntekijän palkkaamiseksi Konneveden maataloille.

5.3 Kohderyhmän arviointi hankkeesta

Hankkeesta kerättiin palautetta yhteensä neljän eri palautekyselyn kautta. Palautekyselyt toteutettiin Google Docs –palvelun kautta sähköisellä lomakkeella. Linkki sähköiseen lomakkeeseen lähetettiin osallistujille sähköpostitse. Lisäksi linkki oli jaossa TARKKA! –hankkeen verkkosivuilla. Ympäristövalmennusten osalta linkki lähetettiin muutamalle osallistujalle myös kirjeen välityksellä.

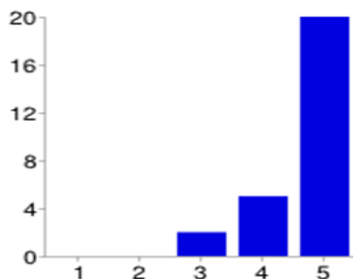
Palautetta kysyttiin kaikilta niiltä ympäristö- ja sukupolvenvaihdosvalmennusten osallistujilta, joiden sähköpostiosoite oli hankkeella käytettävissä. Lisäksi palautekysely tehtiin vuonna 2014 marras-joulukuussa järjestetyn tuki-infokierroksen osallistujille. Kunkin eri osion palautteet on seuraavassa käsitelty omissa alaluvuissaan.

5.3.1 Sukupolvenvaihdosvalmennukset

Palautekyselyn linkki lähetettiin sähköpostitse kaikkiaan 78 tilalle vuoden 2014 lopussa. Tuolloin hankkeen toiminnassa oli ollut yhteensä 133 kpl sukupolvenvaihdosvalmennusyritystä. Kyselyn kattavuus oli 59 % osallistujista vuoden 2014. Vastauksia tuli 16.12.2014 mennessä yhteensä 27 kpl. Vastausprosentti oli siis 34 %, jota voidaan pitää luotettavana otoksena.

Kyselyssä oli yhteensä kahdeksan kysymystä, joista kuudessa sai antaa arvosanan asteikolla 1-5 (vaihtoehto 1 tarkoitti, että vastaaja oli kysymyksen väittämästä täysin eri mieltä ja vaihtoehto 5 samaa mieltä). Jokaista kysymystä kohden oli varattu myös tekstikenttä, johon vastausta sai kommentoida tai tarkentaa.

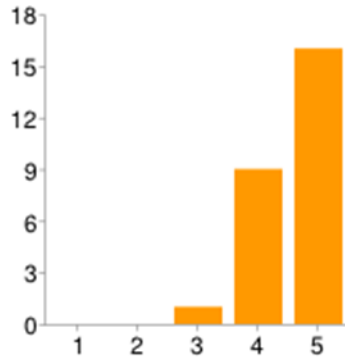
1. Sukupolvenvaihdosvalmennus oli hyödyllistä omistajanvaihdon suunnittelussa

1	0 kpl	0 %
2	0 kpl	0 %
3	2 kp	7 %
4	5 kpl	19 %
5	20 kpl	74 %

Valtaosa oli valinnut vastausvaihtoehdoksi 5 (täysin samaa mieltä). Kommenteissa todettiin mm. *"Hyvä, että joku tilan ulkopuolinen puhuu näistä asioista", "Ilman hankkeen tilakäyntiä tuskin olisimme tässä, eli spv tehty"* ja *"Saimme Hannu Vuorinimeltä äärimmäisen tärkeää neuvontaa. Ilman hänen neuvojaan tilamme sukupolvenvaihdos olisi todennäköisesti joko jäänyt tekemättä."*

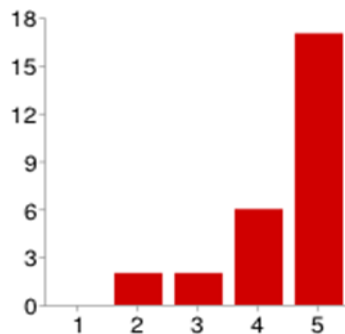
2. Sukupolvenvaihdosvalmennus toteutettiin asiantuntevasti

1	0 kpl	0 %
2	0 kpl	0 %
3	1 kpl	4 %
4	9 kpl	33 %
5	16 kpl	59 %

Valtaosa oli valinnut vastausvaihtoehdoksi 5 (täysin samaa mieltä). Kommenteissa keuhuttiin asiantuntemusta. *"Hannu Vuoriniemen asiantuntemus oli vakuuttavaa. Kiitos!" "Asiantuntija avasi erilaisia vaihto ehtoja joista sai valita."* *"Valmennus oli hyvin suunniteltu."* *"Hannu Vuoriniemi on erittäin asiantunteva ja palveluultis."*

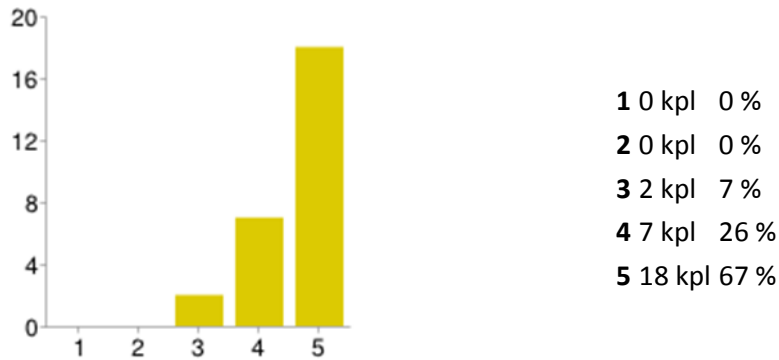
3. Sukupolvenvaihdosvalmennus toi konkreettista apua tilan sukupolvenvaihdokseen

1	0 kpl	0 %
2	2 kpl	7 %
3	2 kpl	7 %
4	6 kpl	22 %
5	17 kpl	63 %

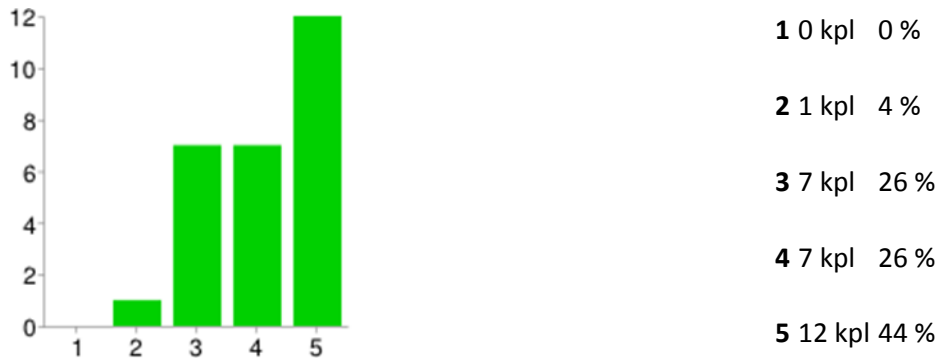
Valtaosa oli jälleen valinnut vaihtoehdon 5 (täysin samaa mieltä). Kommentteja olivat mm. *"Kyllä ehdottomasti. Ilman valmennuksen apua olisimme joutuneet maksamaan 90 000 euroa enemmän veroja!" "Saatiin spv-keskustelu avattua luopujien ja jatkajien välillä."* Muutaman vastaajan kohdalla sukupolvenvaihdosprosessi oli pysähtynyt valmennuksesta johtumattomista syistä, mikä toi muutamana huonomman pisteen sekä kommentteja. *"EOS, homma ei ikävä kyllä ole edennyt ollenkaan tapaamisen jälkeen."*

4. Sukupolvenvaihdosvalmennus kannusti/kannustaa jatkamaan sukupolvenvaihdosprosessia edelleen

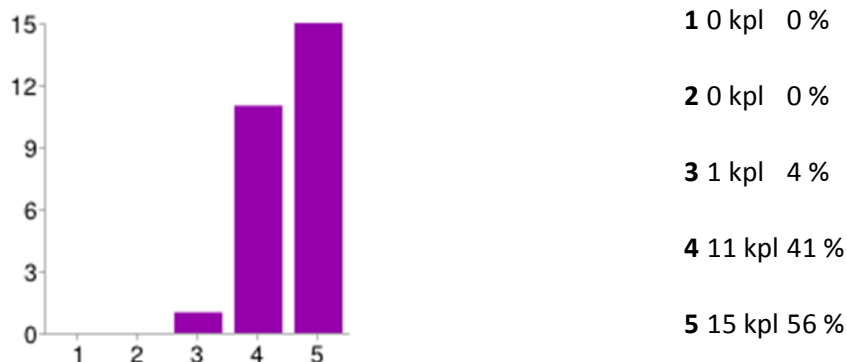
Suurin osa vastaajista oli jälleen valinnut vaihtoehdon 5 (täysin samaa mieltä). Kommentti-osiossa pyydettiin kommentoimaan tilan sukupolvenvaihdoksen kannalta olennaisia asioita. Vastaajat poimivat mm. seuraavia vastauksia. *"Kaikkia osapuolia tyydyttävän ratkaisun aikaan saaminen."* *"Eteenne sikäli kun vanha isäntä sen sallii."* *"Veroseuraamusten laskeminen eri kauppahinnoille oli erittäin hyvää neuvontaa. Samoin tieto lahjaverohuojennuksen mahdollisuudesta sekä siihen liittyvistä käytännön menettelyistä olivat korvaamaton apu."* *"Asiantuntijan ammattitaito kannusti, mutta ei maatalouden harjoittamisessa itsessään ole mitään järkeä Suomessa nykyään."* *"Käyvältä arvolta suuri metsätila saadaan maatalan spv:nä tehtyä ja verohuojennus käytettyä."*

5. Sukupolvenvaihdosvalmennuksen muistio oli hyödyllinen

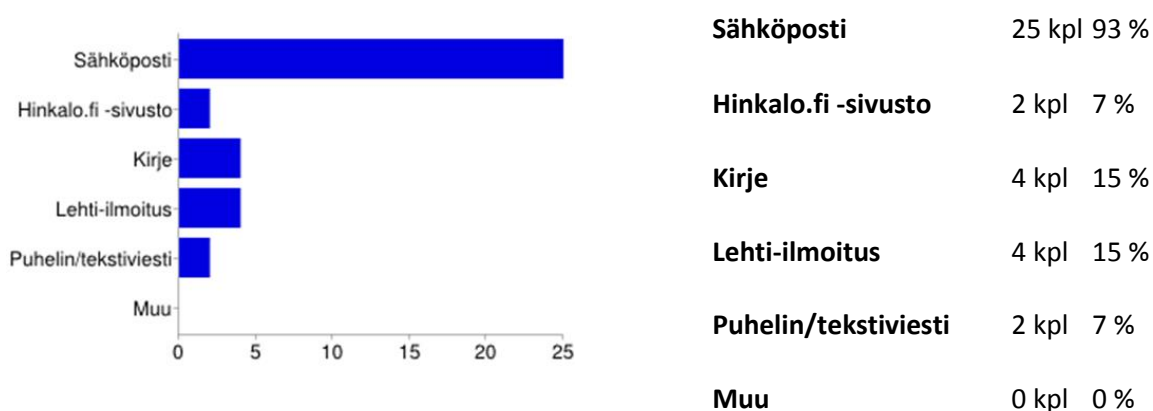
Vastauksissa oli vähän enemmän hajontaa, sillä muistion laajuus ja sisältö vaihtelivat tilakohtaisesti. Osalle vastaajista muistio ei selvästi sanana ollut tuttu, ja sana valmennus tuntui myös hämähänneen joitain vastaajia. Yhdellä vastaajalla kokemus tilalle jäävistä muistiinpanoista oli muita huonompi. *"Selkeytti luopujalle ja jatkajille tilanteen."* *"Valmennuksesta sain selkeän muistion, jota oli helppo soveltaa."* *"Mikä muistio?"* *"Emme osallistuneet mihinkään varsinaiseen valmennukseen. Oli vain tilakäyntejä meille eikä mitään muistiota."* *"Kannattavuuslaskennan suorittaja tarvitsee ohjelmat jotka toimivat tilalla eikä kuukausien päästä tuotuna paperilla tilalle."*

6. TARKKA! -hankkeen toiminta on elinkeinon kehittämisen kannalta tärkeää

Suurin osa vastaajista oli jälleen joko täysin samaa mieltä (5) tai osittain samaa mieltä (4). Kommentteissa tilakäynti koettiin tärkeänä asiana. *”Helpottaa sukupolvenvaihdosta.”* *”Asiantuntijan neuvot ja osallistuminen sukupolven vaihdoksen suunnitteluun tasapainottaa osapuolten näkemyksiä.”* *”Meidän tapauksessa sukupolvenvaihdos olisi jäänyt tekemättä ilman Tarkka! -hanketta!”*

7. Itselleni paras tapa saada tietoa tilaisuuksista/tapahtumista

Sähköposti koettiin selvästi parhaimpana tapana saada tietoa tilaisuuksista ja tapahtumista. Sen jälkeen eniten suosiota saivat kirje ja lehti-ilmoitus.

8. Toiveet ja ideat tuleville tilaisuuksille/tapahtumille

Toiveille ja ideoille oli varattu tekstikenttä, mutta vastauksia tuli siihen vain kolme. *”Toimintaa tulee jatkaa edelleen.”* *”Aktiivisempi seuranta/soittelu isännille. Oman tilanteen olisi voinut pelastaa aktiivisempi jälkihoito.”* *”Veroneuvonta.”*

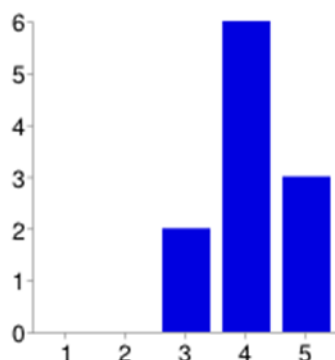
5.3.2 Ympäristövalmennukset

Hankkeessa pidettiin yhteensä 41 ympäristövalmennusta, joissa oli osallistujia yhteensä 48. Palautekysely lähetettiin 32 tilalle, joten tilakohtaisesti laskettuna palautekyselyn kattavuus oli 78 %. Vastauksia tuli 15.12.2014 mennessä yhteensä 9 kpl. Vastausprosentti oli siis 28 %.

Kyselyssä oli yhteensä kahdeksan kysymystä, joista kuudessa sai antaa arvosanan asteikolla 1-5 (vaihtoehto 1 tarkoitti, että vastaaja oli kysymyksen väittämästä täysin eri mieltä ja vaihtoehto 5 samaa mieltä). Jokaista kysymystä kohden oli varattu myös tekstikenttä, johon vastausta sai kommentoida tai tarkentaa.

Seuraavassa ovat palautekyselyn vastaukset kysymyksittäin. Kysymyksiin vastanneiden joukosta erottui selvästi kaksi tilaa, joilla oli koettu, ettei käynti ollut tuonut konkreettisia parannuksia tai kannustanut toimimaan. Näillä tiloilla kohteet eivät olleet vastanneet tilojen omia ennakkoodotuksia.

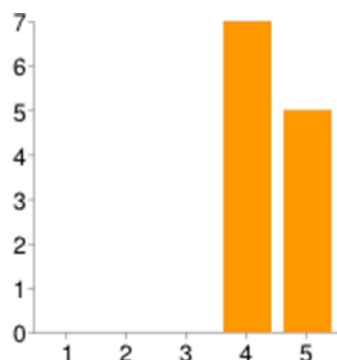
1. Ympäristövalmennus oli hyödyllistä tilani toiminnan kannalta

1	0 kpl	0 %
2	0 kpl	0 %
3	2 kpl	15 %
4	6 kpl	46 %
5	3 kpl	23 %

Valtaosa oli valinnut vastausvaihtoehdoksi 4 (osittain samaa mieltä). Osa oli pohtinut asiaa enemmänkin. *"Tilamme sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella ja kaikki tilan pellot ovat välittömästi vesistöjen yhteydessä."* *"Lopullinen hyödyllisyys selviää, kun päästään tukien haakuun. Tila käynti herätti ajatuksia."* *"Ympäristövalmennus vahvisti arvelumme tilamme ympäristö- ja perinnebiotooppiarvoista. Se myös avasi silmämme siitä, mikä on osa tilan alueista on ympäristöllisesti arvokasta, säilyttämisen ja entistämisen arvoista. Hyöty tulee monella tavalla ja tasolla. Hankkeen avulla erotimme oleellisen epäoleellisesta ja saimme tietoja ja näkökulmia, joita emme olisi tulleet ajatelleeksi tai joidenka arvoa emme olisi käsittäneet ollenkaan. Tämä viime mainitukin on erittäin arvokasta."*

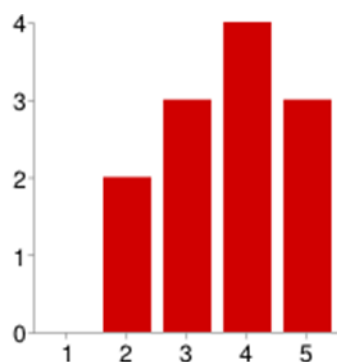
2. Ympäristövalmennuksen asiantuntijat olivat asiantuntevia

1	0 kpl	0 %
2	0 kpl	0 %
3	0 kpl	0 %
4	7 kpl	54 %
5	5 kpl	38 %

Valtaosa oli valinnut vaihtoehdon 4 (osittain samaa mieltä). Kommentteja oli vain yksi. *”Paikalla käynyt asiantuntija käytti oman ja meidän ajan tehokkaasti ja määrätietoisesti. Saimme paljon tietoa käynnin aikana ja myöhemmin sähköpostitse ja kirjeitse. Avoimiin kysymyksiin vastattiin tarkasti ja asiantuntevasti.”*

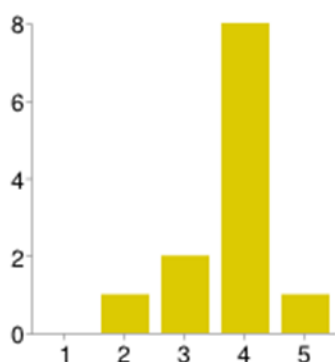
3. Ympäristövalmennus toi konkretiaa tilan toiminnan kehittämiseen

1	0 kpl	0 %
2	2 kpl	15 %
3	3 kpl	23 %
4	4 kpl	31 %
5	3 kpl	23 %

Hajontaa oli tässä vastauksessa enemmän. Kommentit olivat kuitenkin pelkästään kiittäviä. *”Tietoa sai tukimahdollisuuksista mahdollisiin kohteisiin.”* *”Tiedämme nyt mitä alueita tulemme kehittämään ja entisöimään. Perinnebiotooppien tunnistamisen jälkeen tulemme suuntaamaan resurssit hankkeessa saatujen pohjatietojen avulla. Hankkeen avulla varmistui se, että tilalla on niin paljon ympäristö- ja perinnearvoja, että ne tulee nostaa erääksi tulevan tuotantosuunnan strategiseksi osaksi ja brändiksi. Tämä tulee vaikuttamaan asioiden konkretisointeihin lähes kaikilla tasoilla.”*

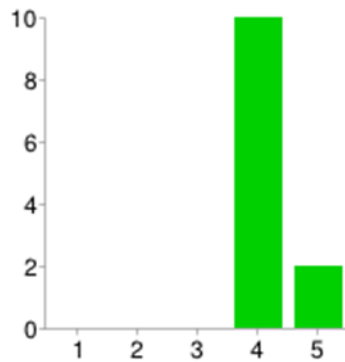
4. Ympäristövalmennus kannusti/kannustaa kehittämään tilan toimintaa

1	0 kpl	0 %
2	1 kpl	8 %
3	2 kpl	15 %
4	8 kpl	62 %
5	1 kpl	8 %

Valtaosa vastaajista oli valinnut vaihtoehdon 4 (osittain samaa mieltä). Kommenteissa nousi esiin tilan kehittäminen. *”Tulemme hakemaan todennäköisesti erityis ympäristötukea.”* *”Kun vain saisi aikansa ja innostuksensa kohdennettua oikeisiin kehittämiskohteisiin.”* *”Tulemme kehittämään tilaa valmennuksessa saatujen näkökulmien ja linjausten suuntaisesti. Valmennus on perusta, jonka päälle myös rakennamme paljon muuta toimintaa ja tuotantoa sekä hankkeita. Tulemme hakemaan ympäristötukia valmennuksen antamien puitteiden mukaisesti ja edelleen tutkimaan erilaisia, osittain tukien mahdollistamia kehityshankkeita.”*

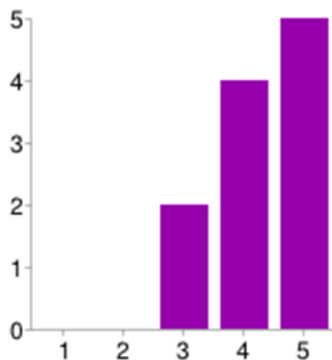
5. Ympäristövalmennuksen raportti on hyödyllinen

1	0 kpl	0 %
2	0 kpl	0 %
3	0 kpl	0 %
4	10 kpl	77 %
5	2 kpl	15 %

Raporttia pidettiin valmennuksen kannalta erittäin hyödyllisenä. *”Auttoi hahmottamaan miten yllättävän suuresta kehittämiskohteesta on kyse ja eteenkin lupien ja tukihakujen osalta.”* *”Raportti sekä sanallistaa ja että visualisoi pähkinäkuoreen tilan keskeisiä ympäristöominaisuuksia. Hyöty tulee siitä, että asiat tulevat ymmärrettävään muotoon ja saatu tieto ja ymmärrys toimii selkeänä pohjana viranomaisasiointissa edelleen. Mahdollisuudet päästä samaan vaiheeseen omin avuin ovat todella rajoitetut, vaikka lähtökohtainen käsitys toimimisen suunnasta olisi voimakkaastikin pyrkimyksissä mukana. Paitsi että hanke yleensäkin mahdollistaa asioita, olisi vastaavaan tulokseen pääsy muin keinoin erittäin aikaa vievää.”*

6. TARKKA!-hankkeen toiminta on maatalouselinkeinon kehittämisen kannalta tärkeää

1	0 kpl	0 %
2	0 kpl	0 %
3	2 kpl	15 %
4	4 kpl	31 %
5	5 kpl	38 %

”Neuvot on vahvistanut omaa käsitystä asioista. Vielä kun saisi rahoitusta asioiden toteutukselle.”
”Vaikea arvioida, kuinka paljon maanomistajat osaavat pitää arvossa tarjottua neuvontaa.” *”Ehdot-*

tomasti! TARKKA! -hankkeen avulla voidaan löytää tuotannon resursseja, jotka muutoin saattaisivat jäädä huomaamatta tai jotka tulisivat aliarvostetuksi, vaikka niiden arvo monella tapaa on nousussa. Ilman valmennusta olisi myöskin saattanut tulla tehdyksi kokonaan toisenlaisia valintoja, jolloin olisi tullut tehneeksi myös peruuttamattomia virheitä. TARKKA -hankkeen avulla voidaan uinuvat resurssit nostaa esiin ja suhteuttaa ja sovittaa ne muuhun tilatuotantoon.”

7. itselleni paras tapa saada tietoa tilaisuuksista/tapahtumista

Sähköposti	12 kpl	92 %
Hinkalo.fi -sivusto	2 kpl	15 %
Kirje	4 kpl	31 %
Lehti-ilmoitus	1 kpl	8 %
Puhelin/tekstiviesti	1 kpl	8 %
Muu	0 kpl	0 %

Valtaosa vastaajista piti sähköpostia parhaana tiedostusvälineenä. Kirje koettiin toiseksi parhaimmaksi, ja sen jälkeen eniten ääniä sai hinkalo.fi –sivusto.

8.Toiveet ja ideat tuleville tilaisuuksille/tapahtumille

Toiveet ja ideat osastossa ei varsinaisesti tullut uusia ideoita, mutta kommentit kiittivät hanketta ja sen toimintaa erityisesti ympäristövalmennusten osalta. *”Asiasisältöjen saamisen jatkuvuus olisi tärkeää: tarkennukset, huomiot, havainnot ja pienetkin kehitysaskleet sektorin kehityksessä ja uusissa mahdollisuuksissa olisivat erittäin tervetulleita. Eri tiloilla hankkeen avulla tai pohjalta tehdyt sovellukset, kehitysaskleet olisivat myös mielenkiintoisia tietää. Myös tukien hakemisen yksityiskohdat, mahdollisuudet ja painotukset olisivat arvokasta tietoa. Kiitoksemme TARKKA -hankkeelle ja henkilöstölle! ” ”Auttaa meitä itse huomaamaan ja arvostamaan sekä innostumaan omasta asuin- ympäristöstämme ja sen kehittämisestä. Luontoa kunnioittaen.” ”Koulutustilaisuudet olisi hyviä rahoituksen kannalta.”*

5.3.3 Tuki-infotilaisuudet syksy 2014

Palautekyselyn linkki lähetettiin sähköpostitse kaikille syksyn 2014 tuki-infokierroksella mukana olleille, joiden sähköpostiosoite oli käytettävissä. Tuki-infokierros käsitti yhteensä 8 tilaisuutta marras-joulukuussa 2014, ja osallistujia koko kierroksella oli yhteensä 675. Palautekysely lähetettiin 566 osallistujalle, joten sen kattavuus oli 84 % osallistujista. Vastauksia tuli 22.12.2014 mennessä yhteensä 116 kpl, joten vastausprosentti oli 20 %.

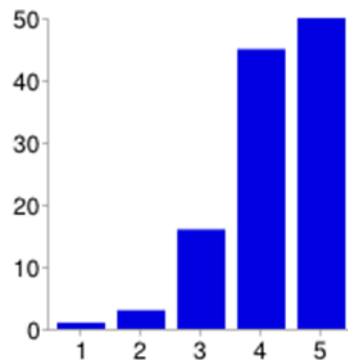
Kyselyssä oli yhteensä yhdeksän kysymystä, joista viidessä sai antaa arvosanan asteikolla 1-5 (vaihtoehto 1 tarkoitti, että vastaaja oli kysymyksen väittämästä täysin eri mieltä ja vaihtoehto 5 samaa

mieltä). Jokaista kysymystä kohden oli varattu myös tekstikenttä, johon vastausta sai kommentoida tai tarkentaa.

Palaute oli arvosanoiltaan valtaosin kiittävää, mutta myös negatiivista palautetta tuli. Liki kaikki negatiiviset palautteet liittyivät itse asiasisältöön eli tukijärjestelmän keskeneräisyyteen ja siitä johtuneeseen puutteelliseen ja epävarmaan tietoon infotilaisuuksien pitoaikaan. Negatiivisista palautteista paistoi osittain läpi vuosia kertynyt turhautuminen ja väsyminen EU-byrokratiaan ja tukijärjestelmään. Useinkaan negatiivisten kommenttien antajat eivät kuitenkaan antaneet huonoja pisteitä hankkeelle, joten moni kommentti oli selvästi enemmänkin omien turhaumien purkua yleisesti maataloustukiin liittyvistä asioista.

Seuraavassa ovat palautekyselyn vastaukset kysymyksittäin.

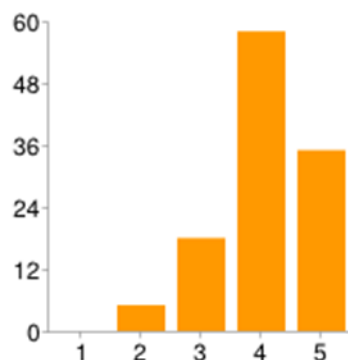
1. TARKKA! -hankkeen toiminta on hyödyllistä

1	1 kpl	1 %
2	3 kpl	3 %
3	16 kpl	14 %
4	45 kpl	39 %
5	50 kpl	43 %

Valtaosa vastaajista oli valinnut vaihtoehdon 5 (täysin samaa mieltä) tai 4 (osittain samaa mieltä). Kommentit sekä kiittivät hankkeen toimintaa että moittivat sitä. *"Tarkka- hankkeet ovat hyvin tehtyjä."* *"Tuki-infot ovat tässä tulevassa muutostilanteessa todella tarpeellisia, harmi että ajankohta oli sellainen että varmoja tietoja uusista ehdoista ei ollut saatavilla."* *"Tarjontaa tasapuolisesti eri puolilla maakuntaa. Ajankohtaiset jutut ja sopivan rento meininki yleensä."* *"Koulutukset hyödyllisiä."* *"Muilla tahoilla ei oikein ole resursseja järjestää vastaavaa koulutusta, +ym toimintaa."* *"Kuu- lee tuoreinta tietoa uusista byrokratian koukeroista."* *"Saa tietoa asiantuntijoilta ja neuvoa."*

2. Tilaisuuden asiantuntijat olivat osaavia

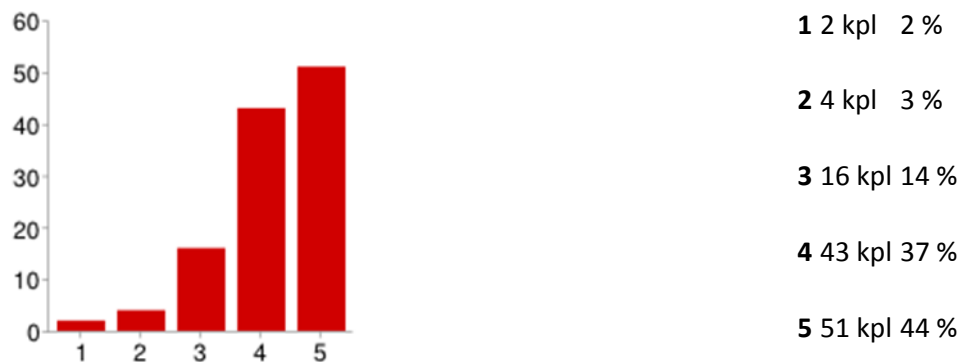
1	0 kpl	0 %
2	5 kpl	4 %
3	18 kpl	16 %
4	58 kpl	50 %
5	35 kpl	30 %

Suurin osa vastanneista oli valinnut vaihtoehdon 4 (osittain samaa mieltä). Osa vastaajista oli ymmärtänyt hyvin sen, miksi keskeneräisistäkin asioista puhuttiin. *"Tuki-infossa asiantuntijoillakin tuntui välillä olevan epäselvyyksiä. Yrittivät kuitenkin parhaansa."* *"Puhujilla tämänhetkinen paras saatavilla oleva tieto ja selkeästi esitetty."* *"Keskeneräisistä asioista on vaikea antaa lopullista hyvää tietoa"* *"Usein todettiin epävarmuus osaamisesta, tietojen olevan vain ennakoiteja. En ottanut todesta odotan varmistuksia. Kevääseen."*

Osa oli kokenut kuitenkin epävarmojen asioiden esittelyn hyvin negatiivisena asiana. *"Turha järjestää kun kaikki epäselvääääääää."* *"No eipä tunnu kellään olevan tarkkaa tietoa tulevasta."*

Puhujista kommentoitiin erikseen kommenteissa lähinnä ProAgrian Juhani Peltolaa, jonka esiintyminen jakoi mielipiteitä. *"Pro Agrian kaveri keskittyi ainakin Karstulassa täysin epäoleellisiin asioihin, ei tarvitse puhua kymmentä minuuttia lentokenttiin liittyvistä tukiasioista kun ne eivät ketään kosketa. Jos ei opi pysymään aiheessa niin mies vaihtoon."* *"Yksi oli ylitse muiden ja hän hoiti vastauksillaan/puheenvuoroillaan muidenkin "tontteja"."* *"Vastaus olisi voinut olla 4 hyvinkin, mutta yksi iltapäivän asiantuntijoista veti omaan osioonsa asian vierestäkin täytettä. Keskustelulle olisi näin voinut jäädä enemmän aikaa. Napakat puhujat veti osuutensa tosi hyvin."*

3. Osallistuminen on yritystoimintani kannalta hyödyllistä

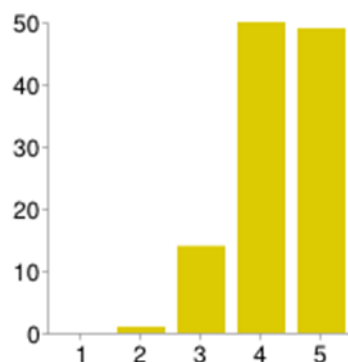
Valtaosa vastaajista oli valinnut vaihtoehdon 5 (täysin samaa mieltä) tai 4 (osittain samaa mieltä). Edellisen kysymyksen tapaan kommenteissa vaihtelivat positiiviset ja negatiiviset lausunnot.

Positiivisissa lausunnoissa kiiteltiin sitä, että asioiden keskeneräisyydestä huolimatta oli hyvä saada tietoa. *"Hyvä pysyä kärryillä mitä tapahtuu, vaikka asiat muuttuvatkin edelleen jatkuvasti ja ovat jo jotain ihan muuta kuin koulutuksessa."* *"Tuloksenteon mahdollisuus paranee huomattavasti kun asioita voi funtsia etukäteen., vaikka jotain voi muuttuakin."* *"Tiedän mitkä asiat ja vaatimukset muuttuvat, vaikkakin joudun odottelemaan varmoja tietoja."*

Negatiivisissa kommenteissa moitittiin tilaisuuksia hyödyttömiksi, koska niissä esiteltiin vielä keskeneräisten asioita. *"Tilaisuushan oli täysin turha, koska mikään ei ole vielä uusissa tukiehdossa varmaa, eli jos nyt jotain opin tuolla, niin siitä ei olekaan enää keväällä hyötyä."* *"Eipä ollut mitään hyötyä, kun mistään ei ole varmaa tietoa."* Osasta kommenteista huokui myös lomaannus tulevaisuuden edessä. *"EU pelottelee viljelijät sanktioilla kuuleviksi. Kun peltipoliisit jännittämään maan-*

teillä.” ”Madonluvut olivat sellaisia että pitää harkita kolmeen kertaan jatkaako.” ”Ei mitään uutta viljelijät loppuu tästä maasta tällä menolla.”

4. Tilaisuuden käytännön järjestelyt olivat onnistuneet

1 0 kpl 0 %

2 1 kpl 1 %

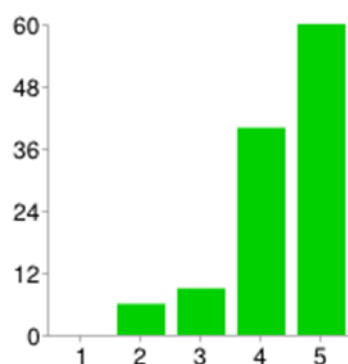
3 14 kpl 12 %

4 50 kpl 43 %

5 49 kpl 42 %

Tilaisuuksien pitopaikat ja tarjoilut vaihtelivat jonkun verran paikkakunnittain, ja tämä näkyi kommenteissa. Myös tilaisuuden kesto ja aikataulu jakoivat mielipiteitä. Osassa tilaisuuksista aikataulussa pysyttiin paremmin, mikä sekin heijastui kommentteihin hajontana. ”Keskustelua olisi voinut olla enemmän. Oli hyvä, että käytiin osallistujia koskevat asiat läpi, eikä esim. sikajuttuja kun ei sian kasvattajia ollut mukana ketään. Hyvää ajankäyttöä!” ”Aikataulun muutos iltapäivän osalta oli hieno oivallus, koska paikalla oli aika paljon ihmisiä, jotka eivät tarvinneet tietoa eläimiin liittyvistä tukiasioista. Seuraavalla kerralla asian voisi huomioida jo suunnitteluvaiheessa.” ”Puhetta, yksityiskohtaista määräystä ja ohjetta oli liikaa. Kaikkein ei jaksanut keskittyä. Harva pystyi kysymään.” ”Aikataulut tupsasivat venymään, tarkka osoite puuttui ainakin hankkeen verkkosivuilta!”

5. TARKKA!-hankkeen tapainen toiminta on maatalouselinkeinon kehittämisen kannalta tärkeää

1 0 kpl 0 %

2 6 kpl 5 %

3 9 kpl 8 %

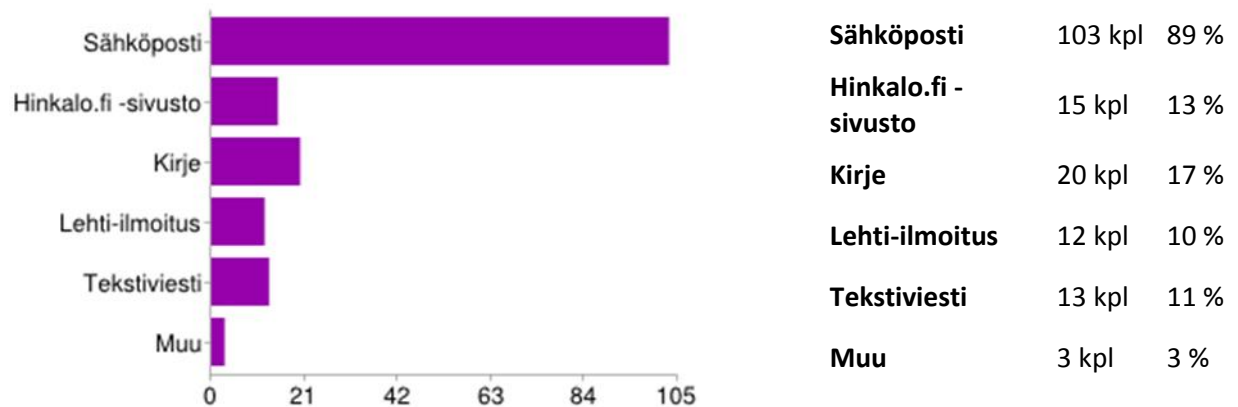
4 40 kpl 34 %

5 60 kpl 52 %

Valtaosa vastaajista piti hankkeen toimintaa tärkeänä. Kommenteissa oli jälleen enemmän hajontaa. ”Kyllä, pystyy suunnittelemaan ja kehittämään omaa alaansa, yritystään.” ”Erikoistietoa, asian-tuntijoita ja verkostoitumista!!!” ”Kaikki lisätieto on tervetullutta. Kaikilla ei tahdo olla resursseja hankkia riittävästi tietoa uudistuksista ja muutoksista.” ”Nekin rahat joutaisi maatalousyrittäjille suoraan. Liikaa koulutuksia.” ”Tilakohtainen soveltaminen on asia erikseen.” ”Jos olisi jotain varmaa

tietoa, vaikka jo ensikerralla.” ”Empä ole huomannu mitään kehitystä.” ”Tiedonvälittäjän työ on arvokasta työtä. hankkeella on mahdollisuus etsiä ja jakaa sellaista tietoa, johon yksittäisen viljelijän aika ei riitä.” ”Kyllä, mutta ei liian varhain komission aikomuksia arvaillen. Nyt jäi ajatus jättää lannoitteiden ja siementen ostaminen vasta varmojen tietojen jälkeen keväälle.” ”Tapahtumissa paljon keskusteluja ja mielipiteitä sekä vertaistukea.”

6. Itselleni paras tapa saada tietoa tilaisuuksista/tapahtumista

Ylivoimaisesti suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että paras tapa saada tilaisuuksista tietoa on sähköposti. Kannatusta sai toiseksi entien kirje ja kolmanneksi eniten hinkalo.fi –sivusto.

7. Toiveet ja ideat tuleville tilaisuuksille/tapahtumille:

Tulevilta tapahtumilta toivottiin lisää tuki-informaatiota keväällä. Lehti-ilmoituksia toivottiin sähköpostin rinnalle. Toiveena oli myös useammat ja pienemmät tilaisuudet. Koulutuksia toivottiin myös lauantaipäiville. Kommenteissa toivottiin myös viimeistellympää infoa heti, kun tukipäätökset ovat valmiina. Jonkun verran kirposi kommentteja myös tulevaisuuden toivosta, mitä moni raskaan päivän jälkeen olisi kaivannut vielä enemmän. *”Tiivistäkää asia, pyrkä keromaan se tärkein! Ei pitkä esitystä! Ei mitään jatkailuja tulevasta, josta emme vielä tiedä mitään.” ”Pitäisi luoda vähän toivoa tähän synkkään maaseudun alasajoon.” ”Tuki-infotilaisuudet ovat tärkeitä ja seuraava info olisi hyvä järjestää heti uudestaan, kun lopulliset tukiratkaisut selviävät. Tilojen kannalta olisi hyvä lisäksi kuulla Elyn tarkastajia siitä, mitkä asiat ovat tarkastuksissa tärkeitä tai pahimmin yleensä pielessä (etenkin täydentävien ehtojen tulkinnot). Ja tuosta NEUVO 2020 osiosta tulisi järjestää myöskin tarkempaa infoa - se kai olisi ProAgrian asia järjestää (mitä neuvontaa sillä saa, keneltä, mitä tila voi valmistautua ja vaatia neuvonnalta jne.)” ”Lisäkoulutuksen tarve melkoinen 2015 ennen tukihakuja. Liikaa epävarmuustekijöitä vielä tukimenettelyssä (koulutuksen ehkä yms. on sa-nastosta saatava pois).”*

8. Risuja ja ruusuja

Risut ja ruusut –osio keräsi kaikenlaisia kommentteja, joissa osassa arvosteltiin erityisesti maatalouspolitiikkaa yleensä.

Hanke sai kiitosta. *"Yleisötilaisuus vietiin läpi mallikkaasti. KIITOS" "Tämä oli ensimmäinen osallistumiseni, koska aiemmin en ollut viljelijä. Siksi vaikea arvioida koko hanketta, mutta tuki-info oli onnistunut päivä." "Tarkka hanke on tuottanut käytännönläheisiä ja tilojen tarpeisiin hyvin sopivia palveluja. Saman soisi jatkuvan uusin hankkein?" "Kouluttajat palvelevia ja asiantuntevia, MTK/ministeriö saisi antaa heille parempia ajantasaisia tietoja eväiksi. << ministeriö aikataulutus olisi saatava kohdalleen." "Esitykset tiiviitä, jaksoi kuunnella. Lounas hyvä olla välissä kerkee sulatella vähän tietotulvaa. Kiitos."*

Toivomuksia tulevista hankkeista

Toivomuksia tulevista hankkeista tuli paljon.

"Kasvintuotannon kehittämishankkeita, muutakin kuin nurmentuotantoa maitotiloille."

"Spv tulevaisuudessa, maatalouden rakennemuutoksen ennakkoluuloton tarkastelu."

"Spv-asiat vaativat jatkossakin hankerahoitusta."

"Biokaasulaitosten rakentamishankkeet. Tilojen välisen tuotantokaupan edistäminen. Konehuollon koulutus. Urakointitiedotus. Rahaa pitäisi saada kertymään viljelystä."

"Spv-asiat vaativat jatkossakin hankerahoitusta."

"Osuuskuntatoimintaa kehittäviä, olemme täysin suurten firmojen mielivallan armoilla."

"Yrttihanke"

"Työnantajana olemisesta koulutuspaketti."

"Verokirjanpitoon liittyviä vinkkejä ja päivitystä siihen"

"Luomutuotannon kehittäminen."

"Investointien tuki muutokset ja yleensä miten investointeja tuetaan ja minkälainen hajujakso niillä on"

"Koulutuksia + tietoa ennen vuoden 2015 tukihakuja sekä tietojärjestelmät on hiottava toimintakuntoisiksi (muistissa kevät 2014)"

Tämäkin osio keräsi myös maatalouspolitiikkaa kohden suuntautuvasta yleisestä turhautumisesta kertovia kommentteja.

"Ei ole aikaa istua kaikenmaailma istunnoissa."

"Työssä jaksaminen näin tukien hiipuessa askarruttaa eli kehittää tukien tilalle jotain mistä me viljelijätkin saataisiin rahaa kuluttajilta kun raaka-aineen hintaan sitä ei muka voi lisätä. Matkakorvaukset ja palkkio osallistujille tilaisuuksiin jotka eu:rahoitteisia. Yhteiset rahat kuuluu viljeliöillekin."

”Koko Suomi ulos Eu:sta .Suomalaisten viljelijöiden pimeä torppariaika riittää.Perkele.”

5.4 Ohjausryhmän arviointi hankkeesta

Ohjausryhmältä kysyttiin palautetta Tarkka! –hankkeesta 15.12.2014. Kysely lähetettiin kymmenelle ohjausryhmässä mukana olleelle henkilölle ja vastauksia saatiin neljältä ohjausryhmän jäseneltä. Hankkeen hyödyllisyyttä kysyttiin koko hankkeen kannalta ja erikseen osa-alueittain: sukupolvenvaihdostoiminta, ympäristöohjelma ja yhteistyöosio. Vastanneet kokivat hankkeen toiminnan ja sukupolvenvaihdostoiminnan hyödylliseksi tai melko hyödylliseksi. Yksi vastaajista oli kommentoinut, että ”sukupolvenvaihdosten edistäminen erittäin tärkeä toimenpide”. Ympäristöosio oli kolmen vastaajan mielestä hyödyllistä ja yksi vastaaja ei osannut sanoa oliko toiminta hyödyllistä vai hyödytöntä. Yhteistoiminta osio jakoi enemmän mielipiteitä, kolme vastaajaa piti osiota hyödyllisenä tai melko hyödyllisenä, ja yksi vastaaja ei osannut sanoa oliko toiminta hyödyllistä vai hyödytöntä.

Tulevaisuuden tarpeita kyseltiin ohjausryhmältä sukupolvenvaihdostoiminnan ja ympäristöohjelman näkökulmasta. Vastaajat kokivat, että tiloja tulisi tukea sukupolven vaihdoksissa myös tulevaisuudessa. Ympäristö osion toiminnan jatkaminen oli kahden vastaajan mielestä melko tärkeää ja yhden mielestä tärkeää. Yksi vastaajista ei ottanut kantaa ympäristöosion jatkamiseen. Yhteistoiminnan aktivoimisen jatkamisesta vastaajat olivat melko samaa mieltä ja täysin samaa mieltä. Hanketoiminta koettiin maatalouselinkeinon kehittämisen kannalta melko tärkeäksi ja tärkeäksi toimintamuodoksi.

Ohjausryhmän mielipidettä tiedottamiseen kysyttiin erikseen sukupolvenvaihdostoiminnan ja ympäristön osalta. Sukupolvenvaihdokseen liittyvää tiedottamista on ollut kolmen vastaajan mielestä riittävästi tai melko riittävästi. Yksi vastaajista ei ollut saamaa mieltä eikä eri mieltä sukupolvenvaihdoksen liittyneestä tiedottamisesta. Ympäristöosion tiedottamisen katsottiin olleen melko riittävää tai riittävää. Maatalousyrittäjien yhteistyöhön ja paikalliseen aktivointiin liittyvä tiedottaminen on kolmen vastaajan mielestä melko riittävää tai riittävää. Yhden vastaajan mielestä tiedottaminen ei ole ollut riittävää tai riittämätöntä.

Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että hankkeen käyttämät asiantuntijat ovat olleet päteviä. Vastaajien mielestä kohderyhmälle paras tapa jakaa tietoa on sukupolvenvaihdos ja ympäristöasioissa ollut ensisijaisesti henkilökohtaiset käynnit ja vasta sitten koulutuspäivät. Hankkeen tavoitteiden katsottiin toteutuneen hyvin tai melko hyvin.

6 Esitykset jatkotoimenpiteiksi

Hanke paneutui edistämään maatilayritysten omistajanvaihdoksia, maatalouden ympäristöasioita ja paikallisista tarpeista lähtevään yhteistoiminnan aktivointia. Hankkeen sukupolvenvaihdososuus on ollut sujuvaa ja palautteen mukaan erinomaista tarpeeseen paneutuvaa ja tuloksekasta. Toiminta koettiin konkreettiseksi, asiantuntevaksi ja niin merkitykselliseksi, jotta arveltiin sukupolvenvaihdoksen saattaneen jäädä toteutumatta ilman hanketta.

Hankkeessa on järjestetty infotilaisuuksia, joissa annetaan yleisen tason tietopaketti sukupolvenvaihdoksen keskeisesti liittyvistä asioista ja annetaan myös näkökulmia lähestyä hankalakisikin koettua asiaa. Hankkeen toimintatapa on lähestynyt asiaa asiakasnäkökulmasta; infotilaisuuksien tieto on täsmentynyt yritysکوhtaiseksi tilakohtaisella valmennuksella myös ympäristöosuudessa. Tulosten saaminen niin ympäristöasioissa kuin onnistuneina sukupolvenvaihdoksina on erittäin tärkeää, että hanke on mahdollistanut tilakohtaisen tapaamisen yrittäjien ja sukupolvenvaihdosasiantuntijan kanssa.

Luopumistukijärjestelmä loppuu vuoden 2018 lopussa ja Nuoren viljelijän aloittamistuki muuttuu. On nähtävissä, että erittäin merkittäväksi ongelmaksi nousee omistajanvaihdoksen ajoitus ja nuoren yrittäjän saaminen ajoissa jatkamaan maatalousyritystä. Sama ongelma on yhteinen muiden pk-yritysten kanssa, yrittäjäsukupolvi ikääntyy ja jatkajat ovat aloittaessaan entisiä vanhempia.

Sukupolvenvaihdosten edistäminen soveltuisi pysyväksi yhteiskunnan ylläpitämäksi maaseutuyrittäjyyden edistämistoimiksi. Valtionhallinnon säästötavoitteet ja kuntien heikentyvä talous eivät tuone asiantilaan kohennusta. Maaseuturahaston mahdollisuudet ovat tässä tilanteessa järkevä tapa hoitaa näin keskeinen asia maakunnassamme.

7 Allekirjoitukset ja päiväys

Jyväskylä 21.5.2015

Jukka Kauppinen
MTK Keski-Suomi, puheenjohtaja

Anja Kettunen
MTK Keski-Suomi, toiminnanjohtaja

Jarkko Pakkanen
Ohjausryhmän puheenjohtaja